

פרק ז | תיאור מערכת המס בישראל¹

בפרק זה נסקור את המבנה של מערכת המס, בסיס המס, שיעורי המס וחובת הדיווח לרשויות המס. בפרק תהא התייחסות למסים הממשלתיים ולתשלומי חובה אחרים.

מהו מס

מס מוגדר כתשלום חובה המוטל על פי חוק, ואכן בהתאם לחוקי היסוד של מדינת ישראל מס חייב להיות מוטל על פי חוק.

כנגד תשלום המס אין למשלם תמורה ישירה אלא רק תמורה עקיפה בדרך של השקעת הממשלה ואספקת שירותים ציבוריים כחינוך, ביטחון, בריאות וכדומה.

יעדי מדיניות המס

1. יעד פיסקלי – המסים מממנים כ-75% מתקציב המדינה.
2. צמצום אי שוויון ושיפור חלוקת ההכנסות.
3. עידוד צמיחה ותחרות.
4. הכוונת התנהגות והפנמת השפעות חיצוניות ושליטיות.

סוגי המסים

1. מס ישיר - מס המוטל על ההכנסה, כלומר על רווח או התעשרות מפעילות מסוימת. בישראל המס הישיר על יחידים הוא פרוגרסיבי ואילו המס המוטל על חברות הינו מס אחיד.
2. מס עקיף - מס המוטל על ההוצאה. דוגמאות למיסים עקיפים – מע"מ מסי קנייה ומכס.

כתב: רוי"ח יצחק עירון, מ"מ מרכז בכיר (מחקר מסים), מינהל הכנסות המדינה.

¹ תיאור מערכת המס והוראות החוק בפרק זה נועדו לתת תמונה כללית בלבד. האמור בפרק לא נועד לתת תיאור מדויק או פרשנות לגבי הוראות החוק.

המסים הממשלתיים כוללים :

- מס הכנסה על יחידים
- מס חברות
- מס רווחי הון
- מיסי מקרקעין :
 - מס שבח
 - מס רכישה
 - מס רכוש
- היטל על עובדים זרים
- מס ערך מוסף (מע"מ)
- מס קניה
- בלו על הדלק
- אגרות משרדי הממשלה

תשלומי חובה אחרים לסקטור הציבורי כוללים :

- ביטוח לאומי
- ביטוח בריאות
- מיסי רשויות מקומיות : ארנונה, אגרות והיטל השבחה המשולמים לרשויות המקומיות.

המבנה המנהלי של מערכת המס

בישראל פועלות ארבע רשויות מנהליות העוסקות בקביעת מדיניות המסים ותשלומי החובה, לרבות קביעתם, גבייתם ואכיפתם :

1. משרדי ממשלה
2. המוסד לביטוח לאומי
3. רשויות מקומיות
4. גופים אחרים

מינהל הכנסות המדינה

מינהל הכנסות המדינה הוא יחידת מטה במשרד האוצר המרכזת את הטיפול במגוון נושאים הקשורים להכנסות המדינה ממסים ואגרות ממשלתיות. היחידה מהווה חלק מאגף הכלכלן הראשי – הכנסות המדינה מחקר וקשרים בינלאומיים, אשר בראשו עומד הכלכלן הראשי של משרד האוצר.

להלן פירוט עיקרי הנושאים שבהם עוסק מינהל הכנסות המדינה:

- גיבוש מדיניות המסים של מדינת ישראל.
- טיפול בנושאים הקשורים לכלכלת מסים וביצוע מחקרים כלכליים על מערכת המס בישראל.
- בנייה ותחזוקה של בסיסי נתונים ממוחשבים ומידע בתחום המסים.
- ריכוז הטיפול בחקיקת המסים הישירים והעקיפים.
- ייזום והשתתפות ברפורמות מס.
- כריתת אמנות למניעת כפל מס.
- ריכוז הטיפול בכל אגרות משרדי הממשלה (מעל 2,000 אגרות).
- ריכוז הקשר עם ארגונים בינלאומיים בתחום המסים.
- מתן מידע לציבור וייזום פעילות חינוכית בתחום המסים (הפעלת המוזיאון למסים והכנת דוח חודשי ודוח תקופתי על מערכת המס בישראל ובעולם).
- יעוץ לשר האוצר, לממשלה ולכנסת, והכנת חוות דעת בנושאים הקשורים להכנסות המדינה ולמערכת המס.
- הכנת תגובות לתביעות משפטיות ולבג"צים הקשורים לענייני מיסוי וסחר, כולל סיוע לפרקליטות המדינה ולפרקליטויות המחוז באיסוף נתונים ובניסוח עמדת המדינה.
- השתתפות בוועדות פנימיות של משרד האוצר וייצוג המשרד בוועדות בין משרדיות וועדות ציבוריות במגוון נושאים ותחומים.

רשות המסים בישראל

רשות המסים בישראל מורכבת ממספר יחידות: מס הכנסה, מיסוי מקרקעין, המכס, מע"מ ושירותי עיבודים ממוכנים (שע"מ). בראש הרשות עומד מנהל רשות המסים הפועל מתוקף סמכויות המוגדרות בחקיקה.

הרשות ממונה על גביית המסים הישירים המוטלים על הכנסתו של משלם המס. מסים אלה כוללים בתוכם את מס הכנסה, מס חברות, מס שבח מקרקעין ומס רכישה.

הרשות ממונה גם על גביית המסים העקיפים המוטלים על הוצאותיו ו/או מחזור הכנסותיו של העוסק. המדובר הוא במיסוי של ההוצאה בגין מצרכים או שירותים. כך למשל מסים עקיפים כוללים מס ערך מוסף (מע"מ), מס קניה, מכס והיטלים שונים על היבוא.

בנוסף אחראית רשות המסים על התחומים הבאים :

- אכיפת חוקי היבוא והיצוא במדינת ישראל למניעת פעילות בלתי חוקית בתחומים כגון תקן, בריאות, איכות סביבה, קניין רוחני, סמים, יבוא ממדינות אסורות והונאות מסחריות.
 - המכס מפקח על כלל היבוא המסחרי לרשות הפלסטינית, בכל נמלי הים, האוויר ובמעברי הגבול היבשתיים.
 - טיפול במענק עבודה ("מס הכנסה שלילי") לבעלי הכנסות נמוכות.
- רשות המסים מורכבת מיחידת מטה, מיחידות אזוריות הפרוסות ברחבי הארץ וממספר יחידות מרכזיות, כמפורט להלן :
- מס הכנסה ומיסוי מקרקעין :
 - 26 משרדי פקידי שומה,
 - 10 משרדי מיסוי מקרקעין,
 - יחידה ארצית לחקירות ו-4 משרדי חקירות אזוריים,
 - יחידת מודיעין ארצית,
 - יחידה ארצית לאכיפת הגבייה ו-3 יחידות אזוריות.
 - המכס ומע"מ :
 - 8 בתי מכס,
 - 9 מעברי גבול יבשתיים בינלאומיים,
 - 8 מעברים פנימיים לאורך קו התפר,
 - 18 משרדי מע"מ אזוריים (כולל 3 משרדי מס קניה אזוריים),
 - יחידת קישור מע"מ לרשות הפלסטינית (קמר"פ),
 - 4 משרדי חקירות איזוריים,
 - יחידת מודיעין ארצית,
 - יחידת מטה למניעת הברחות סמים והלבנת הון,
 - 3 נציגויות בחו"ל.

שע"מ היא יחידה המספקת שירותי מחשב מגוונים לרשות המסים ולמינהל הכנסות המדינה בתחומים הבאים : עיבודים אופרטיביים של הניהול החשבונאי לכל משלם מס, סיוע בניהול פיקוח

ובקרה, הגשת רשימות חריגים, אספקת מידע למקבלי החלטות, קבלת דוחות במישרין מעוסקים ועוד.

משרדי ממשלה נוספים העוסקים בגבייה

חלק ממשרדי הממשלה גובים אגרות ותשלומי חובה, כאשר העיקריים שבהם הם משרד התחבורה, משרד המשפטים ומשרד הפנים.

מספר האגרות שנגבות ע"י משרדי הממשלה עולה על 2,000. האגרות התורמות את מירב ההכנסות למדינה הן אגרת נהיגה ואגרת רכב הנגבות ע"י משרד התחבורה ואגרות וקנסות הנגבים על ידי בתי המשפט והמשטרה. חלק ניכר מההכנסות מהאגרות מנותב לתקציב המדינה ומיעוטן הן אגרות מיעודות, שהכנסותיהן משמשות לתקצוב השירותים עבורם משולמת האגרה.

המוסד לביטוח לאומי

המוסד לביטוח הלאומי הינו גוף סטטוטורי (גוף הפועל מכוח חוק) אשר פועל לפי חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) תשנ"ה-1995. המוסד פועל, כמשתמע משמו, כמעין מוסד ביטוחי – תשלום שוטף בעת שגרה המבטיח קבלת תשלומים במקרה הצורך. בשונה מביטוח פרטי, הפרמיה בביטוח הלאומי אינה נקבעת לפי רמות הסיכון של המבוטח אלא על פי יכולת התשלום שלו (על פי מבחן הכנסתו של המבוטח). הבדל נוסף בין הביטוח הלאומי לבין ביטוח פרטי הוא היותו של הביטוח הלאומי ביטוח חובה – כל תושב ישראל חייב בתשלום, למעט הפטורים לפי חוק.

המוסד לביטוח לאומי גובה תשלומי חובה מכוח חוק ביטוח לאומי (נוסח משולב), התשנ"ה-1995 וכן מכוח חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994.

המוסד לביטוח לאומי נתון לפיקוחו של שר הרווחה, הממונה על ביצוע חוק הביטוח הלאומי והמוסמך להתקין תקנות מכוחו. השר עומד בראש המועצה של המוסד לביטוח לאומי, שבה חברים חמישים נציגים של ארגוני עובדים ומעבידים ונציגים של משרדי ממשלה ושל הציבור. מנהלת הביטוח הלאומי היא הרשות המנהלת של המוסד לביטוח לאומי.

הרשויות המקומיות

הרשויות המקומיות בישראל גובות ארנונות, אגרות והיטלי השבחה על נכסים שבתחום שיפוטן. לכל רשות יש מינהל מסים משלה.

גופים אחרים

גופים נוספים, כגון רשות השידור וכביש חוצה ישראל בע"מ, גובים אגרות והיטלים. פרק זה אינו נוגע לתשלומים אלה.

בסיסי המס ושיעוריו²

מסים ישירים

שלושה סוגי מסים ישירים מוטלים על הכנסה:

- מס הכנסה
- מס רווחי הון
- מיסי מקרקעין

מס הכנסה

תורת המקורות

על פי תורת המקורות לכל הכנסה צריך מקור חיוב מפורש בפקודת מס הכנסה. כלל נוסף הוא שלשני סוגים שונים של הכנסות לא יחול מס בהתאם לאותו מקור ובהתאמה, הכנסה אחת לא תחוייב במס לפי שני מקורות שונים. לדוגמא: על הכנסה משכר עבודה חל מקור חיוב מכח סעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה ועל כן לא ניתן להכפیف את הכנסת העבודה למקור חיוב נוסף. ההבחנה בין המקורות רלוונטית לצורת קביעת שיעורי המס, מועדי הדיווח על ההכנסה, קיזוזי הפסדים, פטורים וניכויים שונים.

סמכות חוקית לחיוב במס

הסמכות החוקית לחיוב במס - סעיף 1 לחוק יסוד משק המדינה קובע כי מסים יוטלו רק על פי חוק:

1. חקיקה ראשית – כגון פקודת מס הכנסה, חוק מס ערך מוסף או חוק מיסוי מקרקעין.
2. חקיקה משנית – תקנות וצווים המותקנים על ידי שר האוצר באישור ועדת הכספים של הכנסת מכח הסמכה מפורשת בחקיקה. חקיקה משנית מחייבת בדיוק כמו חקיקה ראשית.
3. חקיקה שיפוטית – פסיקת בית המשפט העליון מהווה הלכה מחייבת שכן היא קובעת כיצד יש לנהוג במקרים דומים ובסוגיות דומות. לעומת פסיקה של בית המשפט המחוזי עליה ניתן לערער, פסיקה של בית משפט העליון היא כמו חוק. שינוי פסיקה של בית המשפט העליון יתבצע על ידי חקיקה מפורשת אחרת או על ידי פסד דין מאוחר יותר של בית המשפט העליון.

שיטת החיוב במס:

ישנן שתי שיטות נהוגות לחיוב במס:

² האמור בפרק זה נועד לתת הסבר כללי על סוגי המסים השונים ואינו מהווה תחליף להוראות החוק והתקנות.

1. השיטה הטריטוריאלית - כל הכנסה המופקת בגבולות המדינה תחויב במס באותה מדינה ללא קשר לזהות מפיק ההכנסה.

2. השיטה הפרסונאלית - תושב של מדינה מסוימת ישלם מס במדינת תושבותו, ללא קשר למקום בעולם בו הפיק הכנסה. הרעיון מאחורי שיטה זו הינו הקשר בין האדם למדינת תושבותו ממנה הוא מקבל שירותים ויצירת שוויון בין תושבים בעלי הכנסות זהות ללא קשר למקום הפקתן.

בשנת 2003 הוחלט לשנות את שיטת המס הנהוגה בישראל. התיקון בפקודת מס הכנסה (מס' 132), התשס"ב-2002, חל על הכנסה שהופקה או שנצמחה החל משנת המס 2003. במסגרת הרפורמה הוחלט על מעבר משיטת מיסוי על בסיס טריטוריאלי, לשילוב של בסיס טריטוריאלי עם בסיס פרסונאלי, קרי תושב ישראל חייב במס על הכנסותיו שמקורן בישראל או מחוצה לה. תושב חוץ חייב במס על הכנסותיו שמקורן בישראל. התוצאה של שינוי שיטת המס והמעבר למיסוי על בסיס פרסונאלי היתה הרחבה, הלכה למעשה, של בסיס המס בישראל.

תושב ישראל מוגדר בפקודת מס הכנסה. לגבי יחיד, נקבעת התושבות בהתאם למבחן "מרכז החיים", ולשם כך יובאו בחשבון מכלול קשריו המשפחתיים, הכלכליים והחברתיים. החוק קובע חזקות מספריות של ימי שהיה בישראל. בהתאם להוראות, חזקה שמרכז חיים של יחיד הוא בישראל אם שהה בישראל בשנת המס 183 ימים או יותר, או אם שהה בישראל 30 ימים או יותר וסך כל תקופת שהייתו בישראל בשנתיים שקדמו לה הוא 425 ימים או יותר. חזקות אלה ניתנות לסתירה על ידי הוכחה שמרכז חייו של היחיד שונה מזה העולה בהתאם לחזקות. חבר בני אדם נחשב לתושב ישראל אם התאגד בישראל או אם השליטה על עסקיו וניהולם מופעלים מישראל.³

מס ההכנסה מוטל על הכנסתו של אדם (יחיד או חבר בני אדם) תושב ישראל שהופקה או שנצמחה בישראל או מחוץ לישראל ועל הכנסתו של תושב חוץ שהופקה או נצמחה בישראל, מכל מקור המנוי בסעיף 2 לפקודת מס הכנסה (עסק, משלח-יד, שכר עבודה, ריבית, דיבידנד, נכסים, פטנטים, זכויות-יוצרים וכדומה), בסעיף 2א לפקודה (פרסים והימורים), ובחלק ה' לפקודה (רווחי הון).

מס הכנסה המוטל על יחידים

מס הכנסה המוטל על יחיד מחושב על בסיס שנתי, בשיעורים הקבועים בפקודה ובאופן הבא:

1. צירוף הכנסותיו של היחיד, אשר אינן פטורות ממס.
2. מההכנסות (לפי סוגיהן) מנוכות ההוצאות המוכרות המיוחסות להן, הפסדים הקיימים ליחיד (הניתנים לקיזוז) וכן ניכויים אישיים.
3. המס מוטל על ההכנסה החייבת בהתאם למדרגות המס או שיעורי מס מוגבלים, אם צוין כך במפורש בפקודה. חישוב המס הוא פרוגרסיבי, דהיינו נעשה לפי מדרגות: ככל שההכנסה החייבת גדולה יותר, כך עולה שיעור המס השולי.
4. מסכום המס זכאי הנישום לתבוע זיכויים אישיים המפחיתים את סכום המס.
5. היתרה הינה חבות המס של היחיד.

³ למעט חריג מסוים לגבי חבר בני אדם שהשליטה על עסקיו וניהולם מופעלים בידי עולה חדש או תושב חוזר ותיק.

ניכוי – פירושו הפחתה של סכום מסוים מההכנסה החייבת במס.

זיכוי – פירושו הפחתה של סכום מסוים מהמס שבו חויב הנישום.

נהוג לחלק את הכנסת היחיד לשתי קבוצות:

- הכנסה מיגיעה אישית, הכוללת הכנסה מעבודה, הכנסה מעסק או ממשלח-יד והכנסה מקצבאות עם זיקה לעבודת הנישום בעבר.
- הכנסה שאינה מיגיעה אישית (הכנסה פסיבית), הכוללת הכנסה מריבית, מדיבידנד, מהשכרת נכס, מרווח הון וכד'.

חישוב המס נעשה לתא המשפחתי, דהיינו על הכנסות שני בני הזוג, כאשר לצורך החישוב רואים את ההכנסה כהכנסתו של אחד מבני הזוג שנחשב ל"בן זוג רשום".

סעיף 66 לפקודת מס הכנסה קובע חריג לעקרון זה. ניתן לבצע חישוב נפרד לכל אחד מבני הזוג כאשר הכנסת בן זוג אחד אינה תלויה במקור ההכנסה של בן הזוג השני. בנוסף, התא המשפחתי רשאי לבקש חישוב נפרד להכנסה מיגיעה אישית גם אם הכנסת בן הזוג האחד תלויה במקור ההכנסה של בן הזוג השני בהתקיים כל אלה:

- א. כל אחד מבני הזוג נחוץ לשם יצור ההכנסה.
 - ב. התמורה שכל בן זוג מקבל תואמת לתרומתו ביצור ההכנסה.
 - ג. אם ההכנסה מופקת בבית המגורים – ניתן לבצע חישוב נפרד רק אם בבית המגורים מתנהל עיקר פעילות יצור הכנסה.
- ההכנסה הפסיבית של בני הזוג תצורף, לצורך חישוב המס, להכנסתו של בן הזוג שהכנסתו מיגיעה אישית גבוהה יותר. חריג לכלל זה הוא כאשר הכנסת בן הזוג השני הינה מרכוש שהיה בבעלותו לפחות שנה לפני נישואיו או שקיבל אותו בירושה בתקופת נישואיו. במצב כאמור היחיד ידווח על הכנסתו הפסיבית גם אם הכנסתו מיגיעה אישית אינה הגבוהה יותר כאמור.

שיעורי המס

בלוח ז-1 מוצגות מדרגות המס ושיעוריהן לשנים 2015 ו-2016. שלוש מדרגות המס הראשונות חלות רק על הכנסה מיגיעה אישית. חישוב המס על הכנסה שאינה מיגיעה אישית יחל משיעור מס מינימאלי של 31% בשנים 2015 ו-2016.

מגבלה זו אינה חלה על האוכלוסייה המבוגרת – על יחיד שמלאו לו 60 שנים יחולו מדרגות המס עם שיעורי המס הנמוכים גם על הכנסתו שאינה מיגיעה אישית. כמו כן, סכום המתקבל בידי אדם מדמי שכירות מהשכרת נכס שבמשך עשר שנים לפחות לפני תחילת השכרתו שימש בידי להפקת הכנסה מיגיעה אישית, יחשב להכנסה מיגיעה אישית.

לוח ז-1: מדרגות ושיעורי מס הכנסה על יחידים בשנים 2015 ו-2016⁴

(בש"ח ובאחוזים)

2016		2015	
שיעור מס שולי (באחוזים)	הכנסה שנתית (בש"ח)	שיעור מס שולי (באחוזים)	הכנסה שנתית (בש"ח)
10	עד 62,640	10	עד 63,240
14	מ-62,641 ועד 107,040	14	מ-63,241 ועד 108,000
21	מ-107,041 ועד 166,320	21	מ-108,001 ועד 167,880
31	מ-166,321 ועד 237,600	31	מ-167,881 ועד 239,760
34	מ-237,601 ועד 496,920	34	מ-239,761 ועד 501,480
48	מ-496,921 ועד 803,520	48	מ-501,481 ועד 810,720
50	מעל 803,520 (מס נוסף) ⁵	50	מעל 810,720 (מס נוסף) ⁵

מקור: שיעורי המס ומדרגות המס לפי סעיף 121 לפקודת מס הכנסה.

ישנן גם הכנסות שאינן מיגיעה אישית עליהן חל שיעור מס מוגבל ולעיתים אף קבוע (קבוע – שיעור מס מסוים החל על כלל ההכנסה, בניגוד לשיטת מדרגות המס). דוגמא להכנסות כאמור הן הכנסות משוק ההון החייבות בשיעורי מס אחידים כגון 15%, 20%, 25% או 30%, הכנסות מדמי מפתח עליהן חל שיעור מס מרבי של 35%. שיעור המס על הכנסות מדיבידנד, מרווח הון ומשבח מקרקעין הוא 25% ואם היחיד הינו בעל מניות מהותי שיעור המס הוא 30%.

הכנסות מהגרלות - שיעור המס החל לשנים 2015-2016 הינו 30%. החל מיום 1.1.2017 הועלה שיעור המס החל על הגרלות ל-35%.

תיקון 235 לפקודת מס הכנסה אשר נכנס לתוקפו בתאריך ה-1.1.2017 כלל מספר תיקונים מהותיים וביניהם גם מיסוי משיכות כספים או שימוש בנכסים על ידי בעל מניות מהותי – הוספת סעיף 3(ט1) לפקודה:

- משיכות כספים המבוצעות על ידי בעל מניות מהותי מחברה בבעלותו - משיכות אלה יחויבו כהכנסה חייבת במס בידי בעל המניות שמשך את הכספים. והכל בהתקיים

⁴ שלוש מדרגות המס הראשונות יחולו רק על הכנסה מיגיעה אישית. חישוב המס על הכנסה שאינה מיגיעה אישית יחל משיעור מס מינימאלי של 31%. מגבלה זו לא תחול על האוכלוסייה המבוגרת – על יחיד שמלאו לו 60 שנים יחולו מדרגות המס עם שיעורי המס הנמוכים גם על הכנסתו שאינה מיגיעה אישית.

⁵ החל מתחילת שנת 2013, יחיד שהכנסתו החייבת עולה על 800,000 ש"ח לשנה יהיה חייב במס נוסף בשיעור של 2%. בתחילת שנת 2017 יועלה שיעור מס הייסף החל על בעלי הכנסות גבוהות מ-2% ל-3%, ורף הכניסה תחת נטל המס יפחת ל-640 אלף, מנגד הופחתה מדרגת המס העליונה במיסוי יחיד מ 48% ל-47%

תנאים שנקבעו בחוק, למשל לגבי סכום מינימלי של המשיכה ואי השבת המשיכה בתוך תקופה שנקבעה.

- העמדת נכסים מסוימים לשימוש בעל מניות מהותי (דירות מגורים, חפצי אומנות, כלי שיט, כלי טיס ועוד) תחויב כהכנסה חייבת בידי בעל המניות.

עיקרי ההכנסות הפטורות ממס בשנים 2015 ו-2016:

- הכנסותיהם של עוורים ונכים (בשיעור של 100%) מיגיעה אישית פטורות ממס עד לתקרת הכנסה של 614,400 ש"ח לשנה בשנת 2015, ועד להכנסה של 608,400 ש"ח לשנה בשנת 2016, אם נקבעה להם נכות לתקופה של שנה או יותר. במקרה שנקבעה נכות לתקופה שבין חצי שנה לשנה, יינתן פטור להכנסה כאמור עד לסכום של 73,560 ש"ח בשנת 2015 ו-72,960 ש"ח בשנת 2016. הכנסה שאינה מיגיעה אישית פטורה עד לתקרת הכנסה של 73,560 ש"ח לשנה בשנת 2015 ו-72,960 ש"ח לשנה בשנת 2016. כמו כן, ניתן פטור על הכנסה מריבית (מכספים שמקורם בפיצויים או בכספי ביטוח שנתקבלו בשל נזקי גוף בלבד) עד לסכום של 262,320 ש"ח לשנה בשנת 2015 ו-300,000 ש"ח לשנה בשנת 2016.
- פטור על קצבאות לנכי מלחמה – פטור על קצבאות המשתלמות בשל פצעי מלחמה, פגיעת ספר או פגיעת איבה, וקצבאות המשתלמות מאת אוצר המדינה למי שהיה תלוי בפרנסתו של חייל שמת עקב פעולת איבה.
- קצבאות משרד הביטחון והמוסד לביטוח לאומי (למעט דמי לידה, דמי אבטלה ותגמולי מילואים).
- בעת קבלת פיצויי פרישה ניתן פטור ממס על הכנסה חודשית אחת לכל שנת עבודה, עד תקרה של 12,340 ש"ח לכל שנת עבודה בשנת 2015 ועד לתקרה של 12,230 ש"ח בשנת 2016. על פיצויים במקרה של מוות עד תקרה של 24,700 לכל שנת עבודה בשנת 2015 ועד לתקרה של 24,480 ש"ח בשנת 2016. פטור דומה ניתן בעת קבלת כספים מקופת גמל לפיצויים או במקרה של מוות.
- פטור על הכנסה מהפרשי הצמדה – פטור על הפרשי הצמדה שקיבל יחיד בשל נכס, ובלבד שהתקיימו בו כל אלה:
 1. הפרשי הצמדה אינם חלקיים.
 2. היחיד לא תבע הוצאות ריבית או הפרשי הצמדה בשל הנכס.
 3. הפרשי ההצמדה אינם הכנסה לפי סעיף 2(1) לפקודה ואינם רשומים או חייבים ברישום.
- הפקדות המעביד לקרן השתלמות בשיעור של 7.5% ממשכורת העובד (8.4% לגבי עובדי הוראה) פטורות ממס בידי העובד, עד למשכורת מרבית של 15,712 ש"ח לחודש. אם הוחזקו ההפקדות בקרן 6 שנים רצופות לפחות, או פחות מכך בתנאי שנמשכו למטרות מסוימות המוגדרות בחוק (למשל לימודים), קבלת הכספים (כולל הצמדה ריבית ורווחים אחרים) תהיה פטורה ממס בידי העובד.

- פטור להכנסה מדמי שכירות מסוימים – פטור על 35% מההכנסות מדמי שכירות מהשכרת נכס ששימש בעסק או במשלח יד בישראל ליחיד שהגיע, הוא או בן זוגו, לגיל פרישה, עד לתקרה ובכפוף לתנאים הקבועים בפקודה.
- פטור על ריבית המשתלמת על פיקדונות ותוכניות חסכון – יחיד שהכנסתו והכנסת בן זוגו בשנת המס 2016 לא עלתה על 62,160 ש"ח (62,640 ש"ח בשנת 2015) יהיה זכאי לניכוי בסך 9,720 ש"ח מהכנסתו החייבת מריבית בשנת 2016 (9,840 ש"ח בשנת 2015), אך לא יותר מכלל הכנסתו מריבית.
- מלאו לאחד מבני הזוג 55 שנים ביום 1 בינואר 2003 ובשנת המס הגיע אחד מהם לגיל פרישה, יהא זכאי לניכוי בסך 13,320 ש"ח בשנת 2016 ולניכוי בסך 13,440 ש"ח בשנת 2015 מהכנסתו מריבית, אך לא יותר מכלל הכנסתו מריבית. במידה ושני בני הזוג עמדו בקריטריונים לעיל, יהיה זכאי לניכוי מההכנסה עד לגובה של 16,320 ש"ח בשנת 2016 ועד לגובה של 16,560 ש"ח בשנת 2015.
- הכנסה מקצבה (פנסיה), פרט לקצבה מוכרת, בידי מי שהגיע לגיל פרישה תהיה פטורה ממס עד לתקרת הקבועה בחוק. סכום התקרה מחושב כשיעור של 43.5% מהמכפלה של 8,380 ש"ח בשנת 2016 ו-8,460 ₪ בשנת 2015 במכפיל ההמרה להון (180). בחוק מגבלה נוספת לעניין מי שקיבל גם מענקים פטורים. שיעור הפטור הוגדל באופן מדורג, החל בשנת 2012, במשך 13 שנים (עד 2025), ועד לפטור בשיעור של 67% בהתאם למפורט בלוח ו-2:

לוח ו-2: שיעורי חישוב הפטור על קצבה מזכה

משנת 2025 ואילך	בשנים 2020-2024	בשנים 2016-2019	בשנים 2012-2015	
67%	52%	49%	43.5%	שיעור הפטור

בנוסף, יינתן פטור ממס על מלוא הקצבה המוכרת, החל במועד שבו הגיע בעל הקצבה לגיל 60 או בעת פרישתו פרישה מוקדמת בשל נכות יציבה בדרגה של 75% או יותר. "קצבה מוכרת" - חלק מקצבה המשולמת על ידי קופת גמל לקצבה שאינה קרן ותיקה, הנובע מתשלומים פטורים.

- עולה חדש ותושב חוזר ותיק ייהנו מפטור על כלל ההכנסות שהם מפיקים מחוץ לישראל, או על הכנסות שמקורן בנכסים מחוץ לישראל, במשך 10 שנים מהיום שהיו לתושבי ישראל. הפטור חל גם לגבי הכנסות מחוץ לישראל של חבר בני אדם שהשליטה על עסקיו וניהולם מופעלים בידיהם; נקבע פטור מחובת דיווח לגבי הכנסות מחוץ לישראל שמפיק עולה או תושב חוזר ותיק במשך תקופת ההטבות כאמור לעיל.
- תושב חוזר ותיק - מי שחדל להיות תושב ישראל במשך 10 שנים רצופות לפחות לפני חזרתו לישראל.

בנוסף, עולה חדש ותושב חוזר ותיק יכולים לבקש כי בשנה הראשונה בישראל לא יראו אותם כתושבי ישראל (שנת הסתגלות). שנה זו תבוא בחשבון במניין שנות הפטור והתקופות שמפורטות בסעיף 14(ב)(2) לפקודת מס הכנסה.

תושב חוזר פטור ממס, במשך 5 שנים מהיום שהיה לתושב ישראל, על הכנסות מחוץ לישראל, או על הכנסות שמקורן בנכסים מחוץ לישראל שרכש בתקופת שהותו מחוץ לישראל, ושאינן הכנסות מעסק.

תושב חוזר – מי שחדל להיות תושב ישראל במשך 6 שנים רצופות לפחות לפני חזרתו לישראל.

- מלגה שניתנה לסטודנט או לחוקר בתקופת לימודיו במוסד לימוד ומחקר, ולגבי חוקר, הפטור ניתן עד לתקרה (97,000 ש"ח בשנים 2016 – 2015).

הכנסות יחיד משכר דירה למגורים

בפני יחיד המשכיר דירת מגורים קיימות מספר חלופות למיסוי ההכנסה :

1. יחיד רשאי לשלם על הכנסה מהשכרת דירה ששימשה למגורים בישראל מס בשיעור 10%, בתנאי שההכנסה מדמי השכירות אינה מגיעה לכדי עסק. לפי סעיף זה היחיד אינו יכול לנכות הוצאות או פחת כנגד ההכנסה.
2. ההכנסה לפי סעיף 2(6) לפקודת מס הכנסה. כלומר, מיסוי בהתאם לכללים ולשיעורי המס הרגילים, תוך התרת ניכוי בשל פחת והוצאות שנבעו מהכנסה זו.
3. בחוק מס הכנסה (פטור ממס על הכנסה מהשכרת דירת מגורים), התש"ן-1990, נקבעו מספר כללים המזכים בפטור על הכנסה מהשכרת דירה למגורים, שעיקרם :

- המשכיר הוא יחיד.
- הנכס המושכר הוא דירת מגורים המשמשת למגורים.
- ההכנסה מהשכרה איננה בהיקף המגיע לכדי עסק.
- השוכר חתם על מסמך כי הדירה משמשת אותו למגורים בלבד.
- הפטור יינתן על הכנסה כאמור עד לסך של 5,070 ₪ לחודש בשנת 2015 ו-5,030 בשנת 2016. מדובר בפטור בעל תקרה פוחתת (כאשר ההכנסה משכר דירה בפועל גבוהה מסכום התקרה, סכום הפטור פוחת בגובה ההפרש שבין ההכנסה משכר הדירה בפועל לבין התקרה).

הוצאות מוכרות

הבסיס להכרה בהוצאות בידי היחיד הוא האם ההוצאות הוצאו **בייצור הכנסתו** בשנת המס. בפקודת מס הכנסה ישנן הוראות שונות לגבי הוצאות ספציפיות, המתירות את ההוצאות בניכוי מההכנסה, וכן הוראות המגבילות אותן או שאינן מתירות את ניכוי.

הוצאה פירותית מול הוצאה הונית

בעולם המס נהוג להשוות את הפעילות העסקית לעץ המניב פירות ובהתאם לכך לייחס את ההוצאות בעסק לשני סוגי הוצאות השונות במהותן :

- **הוצאות פירותיות** – הינן הוצאות שוטפות אשר הוצאו לצורך שמירה על הקיים כחלק ממהלך העסקים השוטף, הן לרוב חוזרות על עצמן ועל כן יותרו בניכוי כנגד הכנסה.
- **הוצאות הוניות** – הוצאות לצורך השקעה בעסק למטרת רווח עתידי, הן משביחות את הנכס/העסק ועל כן בדרך כלל לא יותרו בניכוי כנגד הכנסה. הוצאות הוניות נזקפות לעלות הנכס ומותרות בניכוי בדרך של פחת או הפחתה שנתיים של הנכס או עם מימושו (יצירת רווח הון).

זיכויים ממס

כאמור, זיכוי מהמס הינו סכום אותו ניתן להפחית מהמס, ובלבד שלא יינתן זיכוי לנישום בסכום העולה על סכום המס שחייב בו הנישום. זיכויי המס הקיימים נחלקים לשתי קבוצות: נקודות זיכוי וסכומים הקשורים בפעילות היחיד המוגבלים לעיתים בתקרה. שוויה של נקודת זיכוי לשנות המס 2015 ו-2016 עמד על 218 ש"ח ו-216 ש"ח לחודש, בהתאמה.

את הזיכויים ניתן לחלק לשלושה סוגים:

1. זיכויים משפחתיים – נועדו להגביר שוויון אופקי במיסוי עקב מבנה המשפחה (תושבות, נקודות זכות בגין ילדים ועוד).
2. זיכויים חברתיים – נועדו לקדם מטרות חברתיות (עולים חדשים, לימודים, חיילים משוחררים, תרומות ועוד).
3. זיכויים כלכליים – נועדו לתמרץ פעולות כלכליות (כגון עבודה במשמרות והפקדות לביטוח חיים).

להלן עיקר הזיכויים בשנים 2015-2016:

- יחיד שהיה תושב ישראל בשנת המס זכאי ל-2 נקודות זיכוי.
- זיכוי בעד נסיעה למקום ההשתכרות – רבע נקודת זיכוי.
- אישה זכאית לחצי נקודת זיכוי נוספת בחישוב נפרד, או בחישוב מאוחד אם היא 'בן הזוג הרשום'.
- 'בן זוג רשום' זכאי לנקודת זיכוי בשל בן/בת זוגו שכלכלתו בשנת המס הייתה עליו, בתנאי שלפחות אחד מבני הזוג הגיע לגיל פרישה או אחד מהם עיוור או נכה.
- אישה בחישוב נפרד ויחיד שהוא הורה במשפחה חד-הורית וכלכלת ילדיו חלה עליו, זכאים לנקודת זיכוי בשל כל ילד לגבי כל אחת מהשנים שבין שנת לידתו של הילד לבין השנה שבה הגיע לגיל 18. בשנת המס שבה נולד הילד ובשנת המס שבה הגיע לגיל 18 הזכאות היא לחצי נקודת זיכוי. עפ"י תיקון מס' 170, החל משנת 2012, תינתן נקודת זיכוי נוספת בשל כל ילד משנת המס שלאחר שנת לידתו ועד לשנת המס שבה מלאו לו 5 שנים.
- גבר זכאי לנקודת זיכוי אחת בשנת לידתו של פעוט ובשנת המס בה מלאו לו שלוש שנים וכן לשתי נקודות זיכוי בשנת המס שלאחר לידתו של הפעוט ובשנת המס שלאחריה.

- יחיד שהוא הורה במשפחה חד-הורית, שכלכלת ילדיו חלה עליו, זכאי לנקודות זיכוי אחת נוספת, בשל היות משפחתו חד-הורית.
- עולה חדש זכאי ל-3 נקודות זיכוי שנתיות ב-18 החודשים הראשונים לעלייתו, ל-2 נקודות זיכוי בשנים עשר החודשים שלאחר מכן ולנקודות זיכוי אחת בשנים עשר החודשים הבאים.
- בשל הפקדה בקופת גמל לקצבה מהכנסה משכר המהווה בסיס לפנסיה ניתן לעובד זיכוי ממס בשיעור של 35% מההפקדה (עד לתקרה).
- בשל הפקדה בקופת גמל לביטוח חיים, ניתן ליחיד זיכוי מהמס בשיעור של 25% מההפקדה (עד לתקרה).
- על תרומות למוסד ציבורי ניתן זיכוי בשיעור של 35% ליחיד (שיעור מס חברות לחבר בני אדם) מסכום התרומה, עד לתקרה של 30% מההכנסה החייבת, או עד 9,295,000 ש"ח בשנה בשנת 2015, לפי הנמוך מבניהם (בשנת 2016 התקרה היא 9,212,000 ש"ח). הסכום המינימאלי לתרומות בשנת 2015 עמד על 190 ש"ח, ובשנת 2016 עמד על 180 ש"ח. אם התורם זכאי לניכוי בשל הוצאות למחקר ופיתוח, סך הניכוי והזיכוי יחדיו לא יעלו על 50% מהכנסתו החייבת של הנישום.
- לעובדי תעשייה יינתן זיכוי מהמס בשיעור של 15% מהכנסה מעבודה במשמרת שנייה או שלישית. סכום הזיכוי לא יעלה על 11,160 ש"ח בשנת 2016 ועל 11,280 ש"ח בשנת 2015. הזיכוי לא יינתן בשל חלק ההכנסה העולה על 127,200 ש"ח לשנה בשנת 2016 ועל 128,400 ש"ח בשנת 2015.
- חייל משוחרר משירות סדיר זכאי ל-2 נקודות זיכוי שנתיות למשך 3 שנים, אם שירת 23 חודשים לפחות לגבר ו-22 חודשים לפחות לאשה. אם שירתו פחות מכך הם זכאים לנקודות זיכוי שנתית אחת למשך 3 שנים. הזיכוי ניתן בשל כל הכנסה מיגיעה אישית, על הכנסותיו החל מהחודש שלאחר החודש שבו סיים החייל את שירותו הסדיר.
- יחיד שסיים תואר ראשון זכאי לקבל נקודות זיכוי אחת בשנת המס שלאחר שנת המס שבה הסתיימו לימודיו לתואר הראשון או בשנת המס שלאחריה (ניתן לבחירה).
- יחיד שסיים תואר שני זכאי למחצית נקודות זיכוי בשנת המס שלאחר שנת המס שבה הסתיימו לימודיו לתואר השני או בשנת המס שלאחריה (ניתן לבחירה).
- בשל תעודת מקצוע זכאי היחיד למחצית נקודות זיכוי ב-3 שנות מס החל בשנת המס שלאחר שנת המס שבה הסתיימו לימודיו או בשנת המס שלאחריה (ניתן לבחירה). תיקון 234 לפקודה קבע כי הזכאות תורחב, באופן הדרגתי על פני שנתיים – שלושת רבעי נקודות זיכוי בשנת 2017 ובשנת 2018 ואילך נקודות זיכוי.
- בשל דוקטורט ברפואה או רפואת שיניים זכאי יחיד לנקודות זיכוי אחת בבשנת מס אחת ומחצית נקודות זיכוי בשנת מס אחת החל בשנת המס שלאחר שנת המס שבה הסתיימו לימודיו לדוקטורט או בשנת המס שלאחריה (ניתן לבחירה).
- יחיד שבתחום עיסוקו נדרשת התמחות, רשאי לבחור את מועד מימוש הטבת הזיכוי: בשנת המס שלאחר סיום לימודיו לתואר האקדמי או החל בשנת המס שלאחר השנה שבה סיים את

התמחותו, בכפוף לכך שתקופת ההתמחות תחל לא יאוחר משנת המס שלאחר שנת המס שבה הסתיימו לימודיו לתואר האקדמי האמור.

- תושבים המתגוררים ביישובים מסוימים זכאים לזיכויים בשיעורים שונים בהתאם ליישוב בו הם מתגוררים (10%-22% בשנת 2015 ו-7%-20% בשנת 2016), ובכפוף לתקרה שנקבעה לכל ישוב.

לזיכוי זכאי יחיד שמרכז חייו באותו ישוב. כאשר היחיד היה לתושב ישוב כאמור במהלך שנת המס, או פסק מלהיות תושב ביישוב כאמור בשנת המס, הוא זכאי לזיכוי יחסי.

מענק עבודה (מס הכנסה שלילי):

ב-27 בדצמבר 2007 פורסם ברשומות החוק להגדלת שיעור ההשתתפות בכוח העבודה ולצמצום פערים חברתיים (מס הכנסה שלילי), התשס"ח-2007. החוק נחקק במטרה לעודד תעסוקה, להיטיב עם השכבות החלשות ולצמצם פערים חברתיים, באמצעות **מענק כספי** המכונה "מענק עבודה" חל על שכירים או עצמאים ומושפע ממספר מרכיבים: רמת הכנסת העובד, מספר ילדים במשפחה, קיומן של הכנסות נוספות וכדומה.

מס חברות

מס החברות המוטל על חבר בני אדם מחושב באופן הבא:

- מהדוחות הכספיים, המבוקרים על-ידי רואה חשבון, נלקח הרווח החשבונאי של החברה בשנת המס.
- פקודת מס הכנסה (וחוקים נלווים) מתירה לעיתים הוצאות או מחייבת במס הכנסות בדרך שונה מאשר לפי הכללים החשבונאיים. על כן, מייצג החברה (לרוב רואה החשבון) עורך דוח התאמה לצרכי מס הכנסה, אותו הוא מצרף לדוחות החשבונאיים המוגשים למס הכנסה.
- לצורך חישוב המס החל על חבר בני אדם יש להכפיל את ההכנסה החייבת בשיעור המס החל עליה.

שיעור המס

תיקון 147 לפקודת מס הכנסה (תכנית המסים הרב שנתית) הפחית את שיעור מס החברות עד לשיעור של 25%. בתיקון 171 לפקודת, אשר בוצע במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית שפורסם ביולי 2009, נקבעה הפחתה נוספת עד לשנת המס 2016. שיעור המס בשנת 2011 עמד על 24%. בשנת 2011 בוטל מתווה ההפחתה האמור ונקבע כי החל משנת 2012 יחול שיעור מס של 25%. במסגרת חוק ההסדרים לשנים 2013 ו-2014 הועלה שיעור המס ל-26.5% החל בשנת 2014.

תיקון 216 לפקודת מס הכנסה הפחית את שיעור מס החברות ל-25% החל משנת 2016.

בדצמבר 2016 אישרה וועדת הכספים של הכנסת הפחתת שיעור מס החברות בישראל ב-2 פעימות כאשר בשנת 2017 יעמוד שיעור מס החברות על 24% ובשנת 2018 יגיע לשיעור הנמוך אי פעם ויעמוד על 23%.

מיסוי חברת מעטים

תיקון 235 לפקודת מס הכנסה, החל מיום 1.1.2017, חוקק עקב התרחבות תופעת שימוש שכירים המועסקים בתאגידים (בדרך כלל בדרג ניהולי/בכיר) במנגנון של מתן שירותים באמצעות חברה אשר בבעלותם, כאשר למעשה מהות הקשר בינם לבין התאגיד המעסיק נשאר במסגרת של יחסי עבודה. שימוש במנגנון זה חסך תשלומי ביטוח לאומי לנישומים הנ"ל, בנוסף עקב ניצול לרעה של מנגנון המיסוי הדו-שלבי, התאפשר בידי הנישומים להשאיר כספים בחברה (לאחר מיסוי ברמת החברה בלבד) ולעשות בהם שימוש לצרכי השקעה ללא תשלום מס ברמת הנישום על הרווחים (מס על דיבידנד).

תיקון 235 קובע כי יש להתעלם מקיומה של החברה, ולחייב את בעל המניות נותן השירות, באופן ישיר, במס על כלל ההכנסות הנובעות לחברה מיגיעתו האישית במצבים הבאים:

1. פעילות כנושא משרה או הענקת שירותי ניהול וכיוצא באלה.
2. פעילות עבור אדם אחר כנותן שירותים, מסוג הפעולות הנעשות בידי עובד בעבור מעסיקו.

חוק עידוד השקעות הון

החוק לעידוד השקעות הון, התשי"ט-1959 (להלן – חוק לעידוד השקעות הון) מהווה אמצעי מרכזי במדיניות עידוד והגברת הצמיחה הכלכלית בישראל. מטרת החוק הינן:

פיתוח כושר היצור של המשק, שיפור יכולתו של המגזר העסקי להתמודד בתנאי תחרות בשווקים בין לאומיים, יצירת תשתית למקומות עבודה חדשים בדגש על הפריפריה ובאזורים בעלי עדיפות לאומית, והכל תוך מתן עדיפות לחדשנות (תעשיית ה"היי טק") ולפעילות באזורי פיתוח מוגדרים.

עיקר התמריצים לפי החוק, ניתנים לעידוד תעשייה, תיירות ושירותי מחקר ופיתוח תעשייתי לתושבי חוץ. כמו כן, ניתנים תמריצים לעידוד השכרת דירות ולהשקעות חוץ. ההטבות ניתנות בהקמה בשני מסלולים מרכזיים:

- מסלול מענקים - מופעל על ידי מרכז ההשקעות, ומכוחו ניתן מענק ההשקעה. במסלול זה ניתנות גם הטבות מס מסוימות, לתקופה מוגבלת.
- מסלול הטבות במס - מופעל על ידי רשות המסים, ומכוחו ניתנות הטבות מס. אופי הטבות המס תלוי באזור הפיתוח בו נמצא המפעל (הטבות טובות יותר באזורים מרוחקים) וכולל בין השאר פטור (מותנה) ממס חברות, שיעורי מס חברות מופחתים, מס מופחת על דיבידנד לבעלי המניות ופחת מואץ. כמו כן, קיימת אבחנה בין סוגי המשקיעים (זרים/ישראלים).

הטבות המס על פי החוק לעידוד השקעות הון כוללות שיעורי מס מופחתים כדלהלן:

- מפעלים מאושרים במסלול מענקים – שיעור המס החל (ברוב המקרים) הוא 25%.
- במפעלים מאושרים במסלול מענקים שיש בהם השקעת חוץ, שיעור המס החל הוא בין 10% לבין 25%, בהתאם לשיעור השקעת החוץ.

- מפעלים מאושרים במסלול ההטבות החלופי זכאים לפטור ממס לתקופה של שנתיים, שש שנים או עשר שנים, בהתאם למיקום הגיאוגרפי של המפעל. במסלול זה תחויב ההכנסה שחולקה כדידינד במס חברות (בשיעורים שבין 10% לבין 25%). מפעל מאושר באזור פיתוח א' יכול לבחור במסלול של תשלום מס חברות בשיעור של 11.5% לתקופה של עשר שנים, ללא חיוב במס חברות נוסף בעת חלוקת דיבידנד.
 - שיעור המס החל על דיבידנד שחילק מפעל מאושר הוא 15%.
 - מפעל "אסטרטגי" שביצע השקעות ענק, זכאי לפטור מלא ממס על הכנסות המפעל ועל הכנסות מדיבידנד.
- חוק המדיניות הכלכלית לשנים 2011 ו-2012 כלל רפורמה בחוק לעידוד השקעות הון (תיקון 68), שמטרתה להתאים את ההטבות הניתנות על פיו לאתגרים הכלכליים העדכניים של המשק הישראלי, לפשט את הוראות החוק המורכבות, לצמצם את ריכוזיות ההטבות ולהגביר את העדפת הפריפריה על המרכז.
- ברפורמה הוגדר "**מפעל מועדף**" שהינו מפעל תעשייתי (בהתאם להגדרות שנקבעו בחוק ובפסיקה רלוונטית) התורם לתוצר המקומי הגולמי. הזכאות להטבות תיבחן כל שנה ושנה (מפעל בר תחרות), ולחברה יינתנו הטבות בשנים בהן עמדה בתנאים המצוינים בחוק. שיעורי המס אשר נקבעו ברפורמה זו עברו שינוי בחוק ההסדרים לשנים 2013 ו-2014 כפי שמפורט בלוח ז-3.

לוח ז-3: שיעורי המס על הכנסה מועדפת

בשנים - 2011 2012	בשנת 2013	בשנים - 2014 2016	בשנת 2017 ואילך	
10%	7%	9%	7.5%	אזור פיתוח א
15%	12.50%	16%	16%	שאר הארץ
15%	15%	20%	20%	שיעור המס על דיבידנד

ברפורמה הוגדר גם "**מפעל מועדף מיוחד**" המתייחס לחברות ענק (חברות עם הכנסות של עשרות מיליארדי ש"ח ועם הכנסה מועדפת של 1.5 מיליארד ש"ח או יותר. מ-1.1.2017 1 מיליארד ש"ח או יותר). הטבה תינתן למפעל התורם תרומה מהותית לפעילות הכלכלית בישראל ויש בו כדי לקדם יעדים לאומיים בישראל (בין השאר נבחנים המיקום הגיאוגרפי של המפעל ושכר העובדים). שיעור המס החל על הכנסה ממפעל מועדף מיוחד החל מ-2014 נקבע ל-5% באזור פיתוח א' ו-8% בשאר הארץ.

בתאריך ה 29.12.2016 פורסם תיקון 73 (תחולה מ-1.1.2017) לחוק עידוד השקעות הון אשר כלל מספר תיקונים לחוק הקיים ובנוסף הגדיר מסלולי הטבות חדשים – מפעל טכנולוגי מועדף ומפעל טכנולוגי מועדף מיוחד.

מפעל טכנולוגי מועדף

1. הוצאות המו"פ של המפעל, בשלוש השנים שקדמו לשנת המס, היו בשיעור של 7% לפחות בממוצע מסך הכנסות החברה, או בסך אשר עלה על 75 מיליון ש"ח בשנה.
 2. התקיימו בו אחד או יותר מהתנאים להלן:
 - (1) החברה שילמה את מלוא שכרם של לפחות 20% מעובדיה או של 200 עובדים לכל הפחות והוצאות אלו נרשמו בדוחות הכספיים שלה כהוצאות מו"פ.
 - (2) קרן הון סיכון השקיעה בחברה לכל הפחות סך של 8 מיליון ש"ח והחברה לא שינתה את עיסוקה.
 - (3) הכנסות החברה בשלוש שנים הקודמות לשנת המס עלו ב-25% או יותר בממוצע ביחס לשנת המס שקדמה להן, ובלבד שמחזור עסקאות החברה בשנת המס ובכל אחת משלוש השנים שקדמו לה היה 10 מיליון ש"ח או יותר.
 - (4) מספר העובדים בשלוש השנים הקודמות לשנת המס גדל ב-25% או יותר בה בממוצע ביחס לשנת המס שקדמה להן, ובלבד שבשנת המס ובכל אחת משלוש השנים שקדמו לה החברה העסיקה 50 עובדים לפחות.
 - (5) המפעל קיבל את אישור הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית לכך שהמפעל מקדם חדשנות.
 - (6) סך הכנסות החברה בעלת המפעל נמוך מ-10 מיליארד ש"ח
- שיעור מס החברות אשר יחול על מפעל טכנולוגי מועדף הינם 7.5% באזור פיתוח א' ו-12% בשאר האזורים.

מפעל טכנולוגי מועדף מיוחד

- במסגרת תיקון 73 הוחלט על התאמת דרישות הכניסה להגדרת מפעל מועדף מיוחד כדלקמן:
- מפעל אשר מתקיימים בו כל תנאי מפעל טכנולוגי מועדף.
 - סך ההכנסה המוטבת השנתית - הרף הופחת מ 1.5 מיליארד ש"ח למיליארד ש"ח בלבד.
 - סך ההכנסה השנתית - הרף הופחת מ 20 מיליארד ש"ח ל-10 מיליארד ש"ח בלבד.
 - בחינת התרומה המהותית לפעילות הכלכלית בישראל - הוספו שיקולים נוספים: רמת החדשנות הטכנולוגית ורמת הפריור לעובד.
 - נוספו תנאים נוספים כגון סכומי השקעה במו"פ, ביטול אישור של מפעל מועדף מיוחד ועוד.
- שיעור מס החברות במפעל זה הינו 6% בכל הארץ.

בסיס המס

רווח הון הינו רווח הנוצר בעת מכירת נכסים, למעט הנכסים שלהלן:

- מיטלטלין לשימוש אישי של היחיד.
 - מלאי עסקי (הכנסה ממכירת מלאי עסקי היא הכנסה עסקית).
 - זכות במקרקעין המשמשים לצרכי מגורים, או זכות במקרקעין עליה חלות הוראות חוק מיסוי מקרקעין.
- לשם חישוב המס החל על רווח ההון מחלקים אותו לשני חלקים – רווח ההון הריאלי ורווח ההון האינפלציוני.

שיעור מס רווח ההון החל על יחידים ב - 2015-2016.

שיעור המס החל על רווח הון ריאלי שנצבר החל מיום 1.1.2003 מוגבל ל-25%. בפועל שיעור זה הוא שיעור קבוע, פרט ליחיד שמלאו לו 60 שנה, הזכאי למדרגת מס תחילית של 10% גם לגבי הכנסה שאינה מיגיעה אישית. במכירת נייר ערך על ידי "בעל מניות מהותי" (10% שליטה או יותר), יהיה שיעור המס מוגבל ל-30%.

על הכנסות יחיד הנובעות מרווח הון אשר עולות על 810,720 ש"ח בשנת 2015 ועל 803,520 ש"ח בשנת 2016 יחול מס נוסף בשיעור 2% כפי שפורט בלוח ז-1 לעיל.

שיעור המס החל על רווח הון ריאלי שנצבר עד ליום 1.1.2003 הוא שיעור המס השולי של היחיד, כאשר מדרגת המס התחילית לעניין זה היא 30%. כלומר, רווח ההון הריאלי יצורף אחרון להכנסות היחיד ויחולו עליו שיעורי המס בהתאם למדרגת המס שאליה הגיע היחיד לאחר צירוף רווח ההון הריאלי ליתר הכנסותיו, אך לא פחות מ-30% (מגבלה זו אינה חלה על יחיד שמלאו לו 60 שנה, הזכאי למדרגת מס תחילית של 10% גם לגבי הכנסה שאינה מיגיעה אישית). ייחוס רווח ההון הריאלי בין שתי התקופות ייעשה בשיטה הליניארית, דהיינו לפי יחס הזמן בין התקופות.

על הרווח ההון האינפלציוני שהצטבר עד ליום 31.12.1993 חל מס בשיעור של 10%. רווח הון אינפלציוני שנוצר לאחר תאריך זה אינו חייב במס.

הנחות ושיעורי מס מיוחדים לעניין ניירות ערך וקרנות נאמנות:

- רווח הון בידי יחיד ממכירת אגרת חוב, נייר ערך מסחרי, מלווה או הלוואה, שאינם צמודים למדד, יהיה חייב במס בשיעור של 15%, ואם המוכר הוא "בעל מניות מהותי" בשיעור של 20%.
- לעניין קרנות נאמנות:
 - רווחים שחילקה קרן נאמנות חייבת (קרן החייבת במס על רווחיה והכנסותיה) או רווח הון ריאלי ממכירת יחידה בה – פטורים ממס בידי יחידים (כל עוד ההכנסה אינה עסקית והיחידה אינה מוחזקת בעסק).

- רווחים שחילקה קרן נאמנות פטורה (קרן הפטורה ממס על רווחיה והכנסותיה) או רווח הון ריאלי ממכירת יחידה בה – חייבים במס בשיעור של 25% בידי יחידים.

שיעור המס החל על חברות

שיעור המס החל על רווח הון ריאלי של חברות זהה לשיעור מס חברות. בשנת 2015 רווח הון ריאלי היה חייב במס חברות בשיעור של 26.5%. תיקון 216 לפקודת מס הכנסה הפחית את שיעור המס על רווח הון ריאלי של חברות ל-25% בשנת 2016.

על רווח ההון האינפלציוני שהצטבר עד ליום 31.12.1993 חל מס בשיעור של 10%. רווח הון אינפלציוני שנוצר לאחר תאריך זה אינו חייב במס.

מיסוי מקרקעין

המיסוי על המקרקעין כולל את סוגי המסים שלהלן:

(1) מס שבח

(2) מס רכישה

(3) מס רכוש

עסקאות מכר דירה ממוסות בעיקר בשני אופנים:

מס שבח המוטל על מוכר הדירה ומס רכישה המוטל על רוכש הדירה.

מס שבח

מס שבח מוטל על הרווח הנוצר בעת מכירת נדל"ן הממוקם בישראל. על מכירה של דירה בחו"ל יחול חיוב במס רווח הון.

שיעורי המס על השבח דומים לשיעורי המס החלים על רווח הון, הן על החלק הריאלי והן על החלק האינפלציוני.

פטורים והנחות עיקריים

- על נדל"ן שנרכש עד שנת 1948 משולם מס שבח בשיעור של 12% בלבד. על נדל"ן שנרכש בין השנים 1949 ל-1960 נוסף 1% לכל שנה. לגבי מכירת מקרקעין בבעלות חברות, או בידי יחיד שקיבל זכות במקרקעין בפירוק חברה, יחולו הוראות אלו עד תום שנת המס 2004. החל משנת המס 2005 יגדל שיעור המס ב-1% כל שנה, עד ששיעורו יהיה שווה לשיעור המס הרגיל החל על השבח.
- הוצאות מימון ריאליות לרכישת מקרקעין מותרות לניכוי כנגד השבח ממכירת המקרקעין.

- מכירת נדל"ן למדינה, לרשות מקומית, לקרן הקיימת לישראל ולקרן היסוד-המגבית המאוחדת לישראל, ללא תמורה – פטורה ממס.
- מוסדות ממשלה ומוסדות לאומיים פטורים ממס שבח בגין מכירת נדל"ן.
- הורשת דירה למוסד ציבורי תאפשר למוסד, בתנאים מסוימים, למכור את הדירה שירש בפטור ממס שבח.
- מכירה של דירת מגורים על ידי יחיד תהיה פטורה ממס שבח אם התקיימה אחת מעילות הפטור כמפורט להלן:
 - פטור לדירה יחידה –
 - בשנת 2013 - הדירה הנמכרת היא דירתו היחידה של המוכר בישראל, בארבע השנים שקדמו למכירה לא הייתה לו בעת ובעונה אחת יותר מדירת מגורים אחת והוא לא מכר דירת מגורים אחרת בפטור ב-18 חודשים שקדמו למכירה.
 - בשנת 2014 ואילך -
 - הדירה הנמכרת היא דירתו היחידה של המוכר בישראל, הוא בעל הזכות בדירת המגורים במשך תקופה של 18 חודשים לפחות מיום שהייתה לדירת מגורים כהגדרתה בחוק מיסוי מקרקעין והוא לא מכר דירת מגורים אחרת בפטור במשך 18 החודשים שקדמו למכירה.
 - הפטור על דירה יחידה הוגבל לתקרה בשווי של 4,496,000 ש"ח בשנת 2015 (4,456,000 ש"ח בשנת 2016). השבח הריאלי החייב המיוחס למרכיב התמורה העולה על תקרה זו יחויב במס.
 - חוקקה הוראת מעבר לשנים 2014-2017 (להלן – תקופת המעבר) שקבעה כי מי שביום 1.1.2014 הייתה לו יותר מדירת מגורים אחת בישראל לא יהיה זכאי לפטור בשנים אלו.
 - התווסף תנאי לזכאותו של תושב חוץ לפטור – לתושב החוץ אין דירת מגורים במדינה בה הוא תושב. תחולת הוראה זו במכירה מיום 1.1.2014.
 - החל מיום 1.1.2018 יחול שיעור המס החדש (לינארי) על מכירת דירות מגורים.
 - פטור אחת לארבע שנים –
 - בשנת 2013 - הדירה נמכרה לאחר ארבע שנים או יותר לאחר מכירת דירה אחרת בפטור על ידי המוכר (אין מניעה לכך שהמוכר הינו בעלים של דירות נוספות).
 - בשנת 2014 ואילך - בוטלה הוראה זו ונקבע כי מי שמוכר דירת מגורים שאינה דירתו היחידה, יחויב במס בשיעורים הרגילים על החלק מהשבח שנצבר בתקופה מיום 1.1.14 ועד ליום המכירה. השבח שנצבר עד ליום 1.1.14 יהיה פטור ממס.
 - בנוסף, נקבעו הוראות מעבר לתקופת המעבר (2014-2017) לפיהן הפטור על השבח לתקופה שמיום הרכישה ועד 1.1.2014 יחול על מוכר לגבי מכירת 2 דירות מגורים כאמור בתקופת המעבר, ובלבד שהדירות לא נמכרו לקרוב ומכירת אחת הדירות, לפחות, נעשתה ארבע שנים או יותר לאחר מכירת דירה אחרת בפטור.

- פטור בהחלפת שתי דירות מגורים לדירה שלישית – ניתן פעם אחת בחיים - פטור במכירת דירת מגורים ראשונה, כאשר בידי המוכר דירה נוספת (החל בשנת 2014 – דירה אחת נוספת), אותה מכר בפטור ממס תוך 12 חודשים מיום מכירת הדירה הראשונה, וסכום שוויין של שתי הדירות אינו עולה על 2,022,000 ש"ח בשנת 2015 (2,004,000 ש"ח בשנת 2016), ובלבד שהמוכר רכש בשנה שלפני מכירת הדירה הנוספת, או ירכוש בשנה שלאחר מכירתה, דירה אחרת ששוויה 75% לפחות משווי שתי הדירות הנמכרות. היה שוויין של שתי הדירות גבוה מ-2,022,000 ש"ח בשנת 2015 (מ-2,004,000 ש"ח בשנת 2016), אך לא יותר מ-3,364,000 ש"ח בשנת 2015 (מ-3,334,000 ש"ח בשנת 2016), יינתן פטור ממס על הדירה השנייה בגובה ההפרש שבין 2,022,000 ש"ח בשנת 2015 (2,004,000 ש"ח בשנת 2016) לבין שוויה של הדירה הנוספת.
- פטור ממס במכירת דירה שנתקבלה בירושה על ידי צאצא של המוריש או על ידי בן זוגו – אם המוריש היה בעל דירה יחידה והיה זכאי לפטור לו מכר אותה ערב פטירתו.
- פטור במכירת זכות במקרקעין שתמורתה מושפעת מזכויות בנייה לפי תמ"א 38 - מטרתה של תכנית תמ"א 38 היא ליצור כלים המיועדים להקל על ביצוע חיזוקם של מבנים ולעודד בעלי בתים לחזק את נכסיהם ולשפר את עמידותם מפני רעידות אדמה. סעיפים 49ל-49לחוק מיסוי מקרקעין, מעניקים פטור ממס שבח מקרקעין וממס מכירה במכירת זכות במקרקעין שתמורתה מושפעת מזכויות בניה שניתנו לפי תכנית החיזוק, כאמצעי מימון לביצוע עבודות החיזוק.

מס רכישה

מס רכישה מוטל על שווי הרכישה של מקרקעין (דירות, משקים חקלאיים, מבנים עסקיים וקרקעות), בשיעורי מס מדורגים בהתאם לשווי המקרקעין.

שיעורי המס מפורטים בלוחות ז-4א, ז-4ב, ז-4ג להלן :

לוח ז-א4: שיעורי מס רכישה על נדל"ן בשנים 2015 ו-2016
(בש"ח ובאחוזים)

שעור המס (באחוזים)	מחיר הנכס בשקלים חדשים			סוג הנכס (בש"ח)
	(ג) מ-16/1/15 עד 15/1/17	(ב) ⁶ מ-1/7/15 עד 15/1/16	(א) מ-16/01/15 עד 30/06/15	
				דירות
0%	עד 1,600,175	עד 1,568,800	עד 1,568,800	דירה יחידה
3.5%	מ-1,600,175 ועד 1,898,005	מ-1,568,800 ועד 1,860,790	מ-1,568,800 ועד 1,860,790	
5%	מ-1,898,005 ועד 4,896,615	מ-1,860,790 ועד 4,800,605	מ-1,860,790 ועד 4,800,605	
8%	מ-4,896,615 ועד 16,322,055	מ-4,800,605 ועד 16,002,015	מ-4,800,605 ועד 16,002,015	
10%	16,322,056 ומעלה	16,002,016 ומעלה	16,002,016 ומעלה	
3.5%		עד 1,126,475		דירה שנייה ומעלה
5%		מ-1,126,475 ועד 4,800,605	עד 1,162,120	
6%			מ-1,162,120 ועד 3,486,350	
7%			מ-3,486,350 ועד 4,800,605	
8%	עד 4,896,615	מ-4,800,605 ועד 16,002,015	מ-4,800,605 ועד 16,002,015	
10%	4,896,616 ומעלה	16,002,016 ומעלה	16,002,016 ומעלה	

לוח ז-ב4: שיעורי מס רכישה על נדל"ן בשנת 2017 ואילך
(בש"ח ובאחוזים)

שעור המס (באחוזים)	מחיר הנכס בשקלים חדשים	סוג הנכס (בש"ח)
	(א) מ-16/01/17 עד 15/01/18	
		דירות
0%	עד 1,623,320	דירה יחידה
3.5%	מ-1,623,320 ועד 1,925,460	
5%	מ-1,925,460 ועד 4,967,445	
8%	מ-4,967,445 ועד 16,558,150	
10%	16,558,150 ומעלה	
8%	עד 4,967,445	דירה שנייה ומעלה
10%	4,967,446 ומעלה	

⁶ לא חל שינוי במדרגות המס על דירה יחידה ב-1.7.2015.

לוח ז-ג4: שיעורי מס רכישה על נדל"ן

(בש"ח ובאחוזים)

שעור המס (באחוזים)	מחיר הנכס בשקלים חדשים			סוג הנכס
	(א) מ-16/01/2015 15/1/2016	(ב) מ-16/01/2016 15/1/2017	(ג) מ-16/01/2017 15/1/2018	
0.5%	עד 347,755	עד 354,710	עד 477,215	משק חקלאי
5%	347,755 ומעלה	354,710 ומעלה	477,215 ומעלה	מבנים עסקיים וקרקעות
6%				

מקור: חוק מיסוי מקרקעין ותקנות מס שבח ומס רכישה

פטורים והנחות עיקריים

- פטור למוסדות לאומיים על נכסי מקרקעין שנרכשו על-ידם, כמפורט בתקנה 4 לתקנות מס שבח מקרקעין (מס רכישה), התשל"ה-1974 (להלן: תקנות מס רכישה). המוסדות הלאומיים זכאים לפטור מלא ממס רכישה. פטור דומה ניתן גם למדינות חוץ, כמפורט בתקנה 15 לתקנות.
- רכישת דירת מגורים, עסק, או רכישת קרקע לצורך בנייה למגורים או לעסק על ידי עולה חייבת במס רכישה בשיעור מוגבל של 0.5% עד תקרת שווי (בשנת 2015 תקרת השווי עמדה על 1,700,220 ש"ח ובשנת 2016 על 1,734,225 ש"ח). ההטבה לעולים ניתנת ברכישת דירה עד שבע שנים מיום עלייתם לארץ. בגין הסכום העולה על תקרת השווי ישלם העולה 5% מס רכישה.
- על רשויות מקומיות הרוכשות נכסי מקרקעין לא מניבים חל מס רכישה בשיעור מופחת של 0.5%.
- תאגידים מסוימים – לרבות המוסד לביטוח לאומי, רשות השידור, רשות הנמלים והרכבות, יד ושם, מגן דוד אדום ועוד שרכשו נכסי מקרקעין, כמפורט בתקנה 3 לתקנות מס רכישה, חייבים במס רכישה בשיעור מופחת של 0.5%.
- מוסדות ציבור שרכשו נכסי מקרקעין, לשימוש עכשווי או עתידי של המוסד, חייבים במס רכישה בשיעור מופחת של 0.5%.
- נכי צה"ל והורים שכולים, שרכשו נכסי מקרקעין חייבים במס רכישה בשיעור מופחת של 0.5%. הזכאות להטבה זו ניתנת פעמיים בחיים.

מס רכוש

החל מיום 1 בינואר 2000 נקבע מס רכוש בשיעור של 0%, אך נותר בעינו חוק מס רכוש וקרן פיצויים, התשכ"א-1961 (להלן – חוק מס רכוש), כדי לאפשר את המשך קיומה של מסגרת חקיקה לעניין הקרן לפיצוי ניזוקים, המשמשת לפיצוי בשל נזקי מלחמה ופעולות איבה. כיוון שמקור המימון של הקרן הוא כספי מס רכוש, כולל החוק הוראה שלפיה, עם ביטול מס רכוש, תמומן הקרן מכספים המתקבלים ממס רכישה.

סעיף 2א לחוק מס רכוש קובע ש-10% ממס הרכוש וכן 15% ממס הרכישה הנגבים בכל שנה יהיו קרן מיוחדת לתשלום פיצויים בעד נזק.

במונח "נזק" הכוונה לנזק מלחמה, נזק עקיף ונזק בצורת.

גבייה ודיווח

יחידים

מס הכנסה נגבה באופן הבא :

א. ניכוי מס במקור :

- שכיר – המס עבור העובד משולם ע"י המעביד לרשות המסים.
- ספקים – סעיף 164 לפקודת מס הכנסה מונה מספר סוגי תשלומים שמהם מוטלת החובה על המשלם לנכות מס בעת התשלום (כגון תשלום עבור רכישת שירותים או נכסים).

ב. מקדמות ומס :

עצמאי ותאגיד – המס משולם מדי חודש/חודשיים כמקדמות על חשבון המס (ניתן לנכות מסכום המקדמות מס שנוכה במקור). המקדמות מחושבות, בדרך כלל, כאחוז מסוים מהמחזור, אשר נקבע כיחס שבין המס לבין המחזור על פי הדוח השנתי הידוע האחרון.

ג. מס לפי דוח :

לאחר תום שנת המס מוגש דו"ח שנתי לרשויות המס ומחושבת יתרת המס הסופית לתשלום או להחזר.

שורה של צווים ותקנות קובעת את חבות הניכוי במקור ומסדירה אותו. הצווים והתקנות מגדירים את החייבים בניכוי במקור, את סוגי התשלומים ואת שיעורם.

עיקרי ההכנסות החייבות בניכוי מס במקור הן : משכורת ושכר עבודה, שכר סופרים, עמלות ביטוח, שכר מרצים, שכר דירקטורים, שכר ספורטאים, עבודות בנייה וקבלנות, הלבשה, מתכת, חשמל ואלקטרוניקה, תשלומים בעד שירותים או נכסים, תמורה ממכירת ניירות ערך זרים, דיבידנדים, הימורים והגרלות, ריבית, רווח הון ממכירת ניירות ערך, מסחר ועיבוד יהלומים.

כאשר לשכיר יש יותר ממקור הכנסה אחד, מנוכה מס במקור, בשיעור המירבי של 48% בשנים 2015-2016 ובשיעור של 47% בשנת 2017 (50% לבעלי הכנסות גבוהות – ראה לוח ז-1), מכל משרה נוספת מעבר למשרה העיקרית (ממנה מנוכה מס לפי מדרגות המס), אלא אם כן פנה הנישום לפקיד השומה לצורך "תיאום מס" – קביעת שיעור המס השולי ונקודות הזיכוי הרלוונטיים לחישוב המס על הכנסותיו הנוספות.

שנת המס בישראל חופפת את השנה הקלנדארית. יחיד נדרש להגיש דוח תוך ארבעה חודשים מתום שנת המס, ואולם מי שהדוח שלו מבוסס על מערכת חשבונות מלאה לפי שיטת החשבונאות הכפולה נדרש להגיש דוח תוך חמישה חודשים מתום שנת המס.

על פי החוק קיימת חובת דיווח על כל היחידים, אולם מכיוון שרוב השכירים משלמים את מלוא המס דרך שיטת הניכויים במקור, ישנם פטורים מחובת הדיווח על פי תקנות הפטור.

במסגרת הסמכויות שניתנו לשר האוצר, ובאישור ועדת הכספים של הכנסת, השר מפרסם תקנות מיוחדות הפוטרות מהגשת דין וחשבון על הכנסה במקרים הבאים :

(1) ההכנסות בשנת המס הנובעות אך ורק מהמקורות המפורטים להלן או מצירופם, בתנאי שלא עלו על סכום התקרה שנקבעה :

א. **משכורת** (לרבות קצבאות ממעביד או מקופת גמל, קצבה שהוונה ומענק פרישה החייבים במס), וכן הכנסה של עובד ממימוש מניה שהוקצתה לו בהקצאת מניות באמצעות נאמן, בתנאי שנוכה ממנה מס כחוק. אם בתקופה כלשהי בשנת המס היו הכנסות ממספר מעבידים, או ממקורות הכלולים לעיל, או יותר ממשכורת אחת – בתנאי שנוכה מאחד הסכומים מס במקור, ומשאר הסכומים נוכה מס במקור בשיעור שאינו נמוך משיעור המס המרבי (48% בשנים 2015 - 2016 ו-47% בשנת 2017, 50% לבעלי הכנסות גבוהות) או משיעור שקבע פקיד השומה ("תיאום מס"). התקרה שנקבעה למשכורת לשנת 2015 עמדה על 643,000 ש"ח, ולשנת 2016 על 641,000 ש"ח.

ב. **דמי שכירות** ששולם עליהם מס לפי סעיף 122 לפקודה (מס בשיעור 10%, בתנאים הקבועים בסעיף). התקרה שנקבעה לדמי שכירות לשנת 2015 עמדה על 334,000 ש"ח ולשנת 2016 עמדה על 333,000 ש"ח.

ג. **הכנסת חוץ** שנקבע לה פטור ממס או ששולמה בשלה מקדמת מס (במסגרת ה"דיווח המקוצר"), ששכומה אינו עולה על התקרה בסכום של 334,000 ש"ח בשנת 2015 וסכום של 333,000 ש"ח בשנת 2016.

"הכנסת חוץ" הינה הכנסה שהופקה או שנצמחה מחוץ לישראל וכן הכנסת חוץ מנייר ערך שהיא הכנסה ממכירת נייר ערך זר או ממכירת נייר ערך של חברה תושבת ישראל הרשום למסחר בבורסה מחוץ לישראל שלא נוכה ממנה מלוא המס לפי הפקודה.

אם היו ליחיד הכנסות חוץ כאמור, ואין סיבה אחרת בשלה הוא חייב בהגשת דוח, יוכל להיות פטור מהגשתו אם שילם מקדמת מס על הכנסות אלו במסלול ה"דיווח המקוצר". מקדמת מס כאמור הינה מקדמה לפי הוראות תקנות מס הכנסה, המתייחסות להכנסה מהשכרה שחל עליה מס בשיעור של 15%, מריבית, מדיבידנד או מרווח הון שהוא הכנסת חוץ מנייר ערך, אשר דווחה על גבי שוברי תשלום מיוחדים.

ד. **הכנסה מריבית**. הכנסה מריבית מוגדרת כהכנסה מריבית, מדמי ניכיון, מהפרשי הצמדה או מרווחים המשתלמת בתוכנית חסכון, בפיקדון, או בקופת גמל, או המשתלמת על-פי אגרת חוב הנסחרת בבורסה, מלווה מדינה או מלווה קצר מועד, שהופקה או שנצמחה בישראל, ואשר נקבע לה פטור ממס או שנוכה ממנה מלוא המס על-פי הפקודה, וששכומה אינו עולה על תקרה של 638,000 ש"ח בשנת 2015 ו-636,000 ש"ח בשנת 2016.

ה. **הכנסה ממכירת נייר ערך הנסחר בבורסה**, לרבות הכנסה ממכירת נייר ערך זר, או ממכירת מלווה קצר מועד, אשר נקבע לגביה פטור ממס או נוכה ממנה מלוא המס לפי הפקודה, ושסכומה אינו עולה על תקרה בסכום של 810,720 ש"ח בשנת 2015 ו-803,520 ש"ח בשנת 2016.

ו. **הכנסה מקצבת חוץ** – הכנסה מקצבה שמקורה מחוץ לישראל, שמקבל מי שעלה לישראל, בשל עבודתו במדינת חוץ, אשר בשל הוראות סעיף 9ג לפקודה או הוראות חלק י' פרק שלישי לפקודה (הפרק הדן בזיכוי בשל מס ששולם בחו"ל) אין לשלם עליה מס בישראל בשנת המס, וסכומה לא עלה על תקרה בסכום של 334,000 ש"ח בשנת 2015 ו-333,000 בשנת 2016.

ז. **הכנסה נוספת** – שלא מעסק או ממשלח יד :

הכנסה שנוכה ממנה מס בשיעור שאינו נמוך משיעור המס המרבי (48% בשנים 2015 - 2016 ו-47% בשנת 2017, 50% לבעלי הכנסות גבוהות), או באישור פקיד השומה, בשיעור שאינו נמוך מ-30% (כגון: שכר סופרים, דיבידנד או ריבית שאינה הכנסה כמפורט בסעיף ד' לעיל).

בהגדרה זו נכללות גם הכנסות החייבות בשיעור מס מוגבל שנוכה מהן מלוא המס במקור, או שהן פטורות ממס ובלבד שאינן מעסק, ממשלח יד, ממשכורת או מהכנסות שפורטו בסעיפים ב' עד ד' לעיל. התקרה שנקבעה להכנסה נוספת היא בסכום של 334,000 ש"ח בשנת 2015 ו-333,000 בשנת 2016.

לגבי בני הזוג הזכאים לחישוב מס נפרד על הכנסותיהם מיגיעה אישית יחולו תקרות הסכומים בסעיפים א', ב', ג' או ו' לעיל על כל אחד מבני הזוג.

(2) על אף הפטור מהגשת דוח בהתאם לאמור לעיל, חייב להגיש דוח מי שנתקיים בו (אצל זוג נשוי - באחד מבני הזוג או בשניהם) אחד מאלה :

- א. הנישום הוא "בעל שליטה" בחברה, כמשמעות מונח זה בסעיף 9(32) לפקודה.
- ב. ההכנסה כללה חלק חייב במס של מענק עקב פרישה מעבודה, או של מענק עקב מוות, או חלק חייב במס של קצבה שהוונה, ולצורך חישוב המס על סכומים אלה, הותרה פריסת הכנסה למספר שנות מס.
- ג. ההכנסה כללה "שכר ספורטאים" (לפי צו מס הכנסה (קביעת סוגי שכר כהכנסה), התשכ"ז-1967).

ד. זוג נשוי – אם אינם רשאים לדרוש חישוב נפרד של המס על הכנסותיהם.

ה. הפטור לא יחול על מי שהחזיק, הוא בן זוגו או ילדו שטרם מלאו לו 18 שנים, במועד כלשהו בשנת המס :

▪ בזכות בחבר בני אדם תושב חוץ למעט בחברה הנסחרת בבורסה.

▪ בנכסי חוץ ששווים ביום כלשהו בשנת המס הוא 1,856,000 ש"ח או יותר בשנת 2015 ו-1,850,000 ש"ח בשנת 2016.

הפטור לא יחול על מי שהוא, בן זוגו או ילדו שטרם מלאו לו 18, הם בעלי חשבון בבנק בחו"ל אם במועד כלשהו בשנת המס היתרה הכוללת של כל חשבונותיהם הייתה 1,856,000 ש"ח או יותר בשנת 2015 ו-1,850,000 ש"ח בשנת 2016.

האמור בסעיף זה לא יחול על יחיד, אם הוא בן זוגו וילדו שטרם מלאו לו 18, זכאים כולם בשנת המס לפטור על הכנסות פסיביות לעולה חדש או לתושב חוזר.

ו. הוא או בן זוגו חייבים במס נוסף בשיעור של 2% בשל הכנסות גבוהות.

(3) מי שהיה חייב להגיש דוח בשנת המס הקודמת, יהיה חייב להגיש דוח גם השנה, אלא אם פקיד השומה יפטור אותו מכך. הוראה זו לא תחול על מי שהיה חייב בהגשת דוח בשנת המס הקודמת רק בשל האמור בסעיף זה.

(4) מי שהכנסתו בשנת המס (לפני ניכוי ההוצאות שהוצאו לייצורה) לא נבעה מעסק, מעבודה או ממשלח יד, אלא ממקורות אחרים (כגון מרכוש או ממכירת נכסים), בתנאי שאינו חייב בהגשת דוח לפי סעיף (2) (ה) לעיל ושסך כל הכנסותיו באותה שנה מס לא עלה על 17,658 ש"ח בשנת 2015 ו-17,496 ₪ בשנת 2016.

(5) תושב חוץ שהייתה לו הכנסה שנצמחה או שהופקה בישראל מהמקורות המפורטים להלן, יהיה פטור מהגשת דוח, אם נוכח מההכנסה מס במקור :

▪ עסק או משלח יד, אשר הפעילות בהם נמשכה בשנת המס ברציפות או לסירוגין לא יותר מ-180 יום ;

▪ משכורת או קצבה ;

▪ דיבידנד, ריבית והפרשי הצמדה, דמי שכירות, תמלוגים או דמי מפתח.

(6) על אף האמור בסעיפים (1) עד (4) לעיל, לא יחול פטור מהגשת דוח על יחיד תושב ישראל שיצר בשנת המס נאמנות, או שקיבל מכספי נאמנות, במישרין או בעקיפין, סכום בכסף או בשווה כסף, העולה על 100,000 ש"ח, גם אם אינו חייב במס בישראל.

יחיד החייב להגיש דוח על הכנסותיו, חייב לכלול בו את כל הכנסותיו מכל המקורות, גם ממקורות שאילו היו הכנסה יחידה לא היה חייב להגיש דוח בשלהן.

יובהר, כי בכל מקרה חייב יחיד להגיש דוח אם נדרש לכך על ידי פקיד השומה.

חברות

שנת המס לגבי חברות היא בדרך כלל השנה הקלנדארית. חברות נדרשות להגיש דוח תוך חמישה חודשים מתום שנת המס עם זאת, קיימים הסדרי ארכות להגשת הדוחות השנתיים הפורסים את מועדי ההגשה חודשים נוספים קדימה. לדוח מצורפים הדוחות הכספיים של החברה המבוקרים על ידי רואה חשבון ודוח התאמה למס הכנסה המאושר והחתום על ידי המייצג.

חברות נדרשות לשלם מקדמות למס הכנסה על חשבון שנת המס השוטפת וכן חייבות הן לנכות מס במקור מתשלומים שהן משלמות לגורמים אחרים בשל עבודות שביצעו עבורן.

חברות משלמות מקדמות מס הכנסה בשתי שיטות:

- (1) אחוז מסוים מהמחזור, כאשר הוא נקבע לפי שנת הדיווח האחרונה של החברה, וכן מקדמות נוספות עבור הוצאות שונות שאינן מותרות בניכוי (הוצאות עודפות).
- (2) מקדמה בסכום קבוע. לדוגמה, בנקים משלמים מקדמות על-פי הדוח האחרון הידוע כשהוא מעודכן לפי מדד המחירים לצרכן.

מס שבח ומס רווחי הון

רווח הון – יש לשלם מקדמה על חשבון מס רווחי הון תוך שלושים ימים מיום מכירת הנכס. עם הגשת הדוח השנתי על כלל ההכנסות נעשה החישוב הסופי של המס.

מס שבח – המוכר זכות במקרקעין ימסור למנהל, לפי בחירתו, אחת מאלה:

1. הצהרה תוך 30 ימים מיום המכירה ובה יפרט את תמורת המכירה, תאריך המכירה והניכויים והתוספות שהוא תובע לעניין חישוב השבח.
 2. תוך 50 ימים מיום המכירה – הצהרה שהיא שומה עצמית המפרטת את הפרטים שבעסקה כמפורט לעיל, סכום המס המגיע ודרך חישובו.
- מי שרוכש זכות במקרקעין או זכות באיגוד מקרקעין ימסור למנהל מס שבח, לפי בחירתו, הצהרה תוך 30 ימים מיום הרכישה, שבה יפרט את הזכות שרכש ואת התמורה ששילם בעדה, או שומה עצמית תוך 50 ימים מיום הרכישה שבה יפרט את הזכות שרכש, את התמורה בעדה ואת סכום מס הרכישה המגיע ודרך חישובו.

מיסוי תושבי ישראל על הכנסותיהם מחוץ לישראל

עם החלת תיקון 132 לפקודת מס הכנסה ביום 1 בינואר 2003, נקבעה שיטת המיסוי הפרסונאלי, לפיה תושב ישראל יחויב במס בישראל הן על הכנסותיו המופקות בישראל והן על הכנסותיו המופקות מחוץ לישראל.

קביעת תושבותו של יחיד נעשית לפי מבחן מרכז החיים. לבחינת מרכז חייו של יחיד יש להביא בחשבון את מכלול קשריו המשפחתיים, הכלכליים והחברתיים (כמו מקום ביתו הקבוע, מקום המגורים שלו ושל משפחתו, מקום עיסוקו או העסקתו).

קיימות חזקות מספריות של ימי שהייה בישראל אשר בהתקיימן נחשב יחיד לתושב ישראל, אלא אם הטוען אחרת הציג את הראיות לכך שמרכז חייו אינו בישראל.

חברה תהיה תושבת ישראל אם התאגדה בישראל או שהשליטה על עסקיה וניהולם מופעלים בישראל. חריג לכלל – לא יהיה תושב ישראל חבר בני אדם שהשליטה על עסקיו וניהולם מופעלים בישראל בידי עולה חדש או בידי תושב חוזר ותיק, וטרם חלפו עשר שנים מהמועד שהיה לתושב ישראל כאמור, או בידי מי מטעמו, ובלבד שאותו חבר בני אדם לא היה תושב ישראל גם אם השליטה על עסקיו וניהולם לא היו מופעלים בידי יחיד כאמור או מי מטעמו.

כאמור, הכנסות תושב ישראל מחוץ לישראל יחויבו במס בישראל, אך יש והן עלולות להתחייב במס גם במדינת החוץ, וכתוצאה מכך ייווצר מצב של כפל מס. בכדי להימנע מכפל מס קיימים שני מנגנונים:

- אמנות למניעת כפל מס.
- מתן זיכוי ממס לפי הדין הפנימי.

אמנות למניעת כפל מס

אמנות למניעת כפל מס הן הסכמים בילטרליים אשר במסגרתם קובעות המדינות שהן צד להסכם את כללי המיסוי שיחולו על נישומים, על הכנסות ועל נכסים שיש להם זיקה לשתי המדינות. כללים אלה מתווספים לכללי המיסוי החלים לפי הדין הפנימי – לחוקי המס של כל אחת מהמדינות. לאמנה למניעת כפל מס יש עדיפות על פני הדין הפנימי, כך שאם הוראות האמנה מקלות לעומת הדין הפנימי, יחולו הוראות האמנה. אם הוראות האמנה מחמירות לעומת הדין הפנימי, מצב שיתכן לגבי אמנות ישנות, יחולו הוראות הדין הפנימי. כלומר, הוראות האמנה יכולות רק להקל עם הנישומים.

מטרת האמנות הינה מניעת כפל מס, מבלי ליצור הזדמנויות להפחתת מס שמקורה בהעלמת מס או בהימנעות ממס. אמנה למניעת כפל מס משפרת את תנאי הסחר הבינלאומי ונותנת ודאות למשקיעים בינלאומיים.

האמנה פותרת את בעיות כפל המס בשתי המדינות באחת משתי הדרכים הבאות: קביעת זכות מיסוי בלעדית למדינה האחת או קביעה כי מדינה אחת, בדרך כלל מדינת המקור שבה הופקה ההכנסה, תהיה בעלת "זכות המיסוי הראשונית" והמדינה השנייה – מדינת המושב של מפיק ההכנסה, תהיה בעלת "זכות מיסוי שנייה" – היא תהיה רשאית למסות את ההכנסה, אך תחול עליה החובה למנוע את כפל המס בדרך של מתן זיכוי בשל המס ששולם במדינה בעלת זכות המיסוי הראשונית.

כפל מס עלול להיווצר גם בשל כך שיחיד או חבר בני אדם נחשב כתושב של שתי המדינות, ולכן חייב במס על פי השיטה הפרסונלית בשתי המדינות. באמנות קיים מנגנון שמטרתו לקבוע בהסכמה באיזה מדינה ייחשב האדם כתושב.

רוב אמנות המס בעולם מבוססות על אחד המודלים העיקריים הנהוגים בתחום זה, או על שילוב שלהם:

1. **אמנת המודל של ארגון ה-OECD** (ארגון המדינות המפותחות) - מודל זה נוטה להעדיף את זכויות המיסוי לטובת מדינת המושב.
 2. **אמנת ארה"ב** - מודל זה מהווה בסיס לאמנות בין ארה"ב לשאר מדינות העולם, לרבות ישראל.
 3. **מודל האו"ם** - במודל זה יש הטיה לשמירת זכויות המיסוי של מדינות המקור.
- מודל האמנה של ארגון ה-OECD משמש כבסיס לניסוח אמנות המס של ישראל, תוך התאמה לדין הפנימי, לתנאיה המיוחדים של ישראל ולמדיניותה בנושא אמנות מס.

המסים הנדונים באמנה

האמנה חלה על מסים ישירים, כלומר מס הכנסה, מס חברות, מס שבח ומס רווח הון, ולעיתים גם על מסים על הון (כגון מס רכוש). האמנה לא חלה על מיסים עקיפים כגון מע"מ, מכס, בלו, מס קניה ועוד. בנוסף, היא לא חלה על ביטוח לאומי.

תושבות באמנה

בסעיף 4 לאמנה כללים המכריעים מהו מקום התושבות של הנישום לצורך האמנה ("שוברי שוויון") במקרה שבו שתי המדינות רואות בנישום תושב שלהן על פי דין הפנימי.

כללי יסוד בבסיס אמנות למניעת כפל מס

1. **האמנה גוברת על הוראות הדין הפנימי** – בהתאם לס' 196 לפקודה הוראות האמנה יגברו על הוראות הדין המקומי.
 2. **האמנה מגבילה זכויות מיסוי ולא קובעת זכויות מיסוי** - אמנה היא הסכם ומתוקף כך היא לא יכולה להטיל מיסים נוספים אלא רק להגביל את הקיימים.
- כתוצאה מכך, האמנה לא תרע את מצבו של הנישום. המס שיוטל על הנישום הוא בהכרח הנמוך מבין שיעור המס הנקוב בדין הפנימי לשיעור המס באמנה.

למדינת ישראל אמנות למניעת כפל מס עם המדינות כמפורט בלוח ז-5

לוח ז-5: אמנות למניעת כפל מס עליהן חתומה ישראל⁷

שם המדינה	תחולה מיום	הערות
אוזבקיסטן	1.1.2001	
אוסטריה	1.4.1968	חלה רטרואקטיבית מיום 1.4.1968. אמנה חדשה נחתמה ביום 28.11.2016 ותחול מיום 1.1.2019
אוקראינה	1.1.2007	
אזרבייג'ן	1.1.2018	
איטליה	1.1.1999	החליפה אמנה משנת 1973.
אירלנד	1.1.1996	
אסטוניה	1.1.2010	
ארצות הברית	1.1.1995	
ארמניה	טרם נכנסה לתוקף	נחתמה ב-25.07.17.
אתיופיה	1.1.2008	
בולגריה	1.1.2003	
בלגיה	1.4.1975	
בלרוס	1.1.2004	
ברזיל	1.1.2006	
בריטניה	1.4.1961	
גיאורגיה	1.1.2012	
ג'מאיקה	1.1.1986	
גרמניה	1.1.2017	החליפה אמנה מ-1961.
דנמרק	1.1.2012	החליפה אמנה משנת 1966.
דרום אפריקה	1.4.1978	
דרום קוריאה	1.1.1998	
הודו	1.1.1994	פרוטוקול תיקון לאמנה הוחל בתאריך ה 1.1.2017
הולנד	1.4.1970	
הונגריה	1.1.1993	
ווייטנאם	1.1.2010	
טיוואן	1.1.2010	
יוון	1.1.1999	
יפן	1.1.1994	
לוקסמבורג	1.1.2004	
לטביה	1.1.2007	
ליטא	1.1.2007	

⁷ מעודכן למאי 2018.

שם המדינה	תחולה מיום	הערות
מולדובה	1.1.2008	
מכסיקו	1.1.2000	
מלטה	1.1.2014	
מקדוניה	טרם נכנסה לתוקף	נחתמה ביום 9.12.2015.
נורבגיה	1.4.1965	
סין	1.1.1996	
סינגפור	1.1.2006	החליפה אמנה משנת 1971.
סלובניה	1.1.2008	
סלובקיה	1.1.2001	
ספרד	1.1.2001	
פולין	1.1.1992	
פורטוגל	1.1.2008	
פיליפינים	1.1.1997	
פינלנד	1.1.1999	החליפה אמנה משנת 1965.
פנמה	1.1.2015	
צ'כיה	1.1.1995	
צרפת	1.1.1997	החליפה אמנה משנת 1964.
קנדה	1.1.2017	החליפה אמנה משנת 1975.
קרוואטיה	1.1.2008	
רומניה	1.1.1999	
רוסיה	1.1.2001	
שוודיה	3.6.1960	
שווייץ	1.1.2002	
תאילנד	1.1.1997	
תורכיה	1.1.1999	

מקור: מינהל הכנסות המדינה.

מתן זיכוי ממס לפי הדין הפנימי

כאשר לתושב ישראל מופקת הכנסה במדינה עמה אין לישראל אמנה למניעת כפל מס, הפתרון לכפל המס ניתן לפי הדין הפנימי בישראל. בישראל, החל מה-1 בינואר 2003, מעניק החוק זיכוי בשל מס זר ששולם על ידי תושב ישראל למדינה מחוץ לישראל בדרך של הפחתה מהמס הישראלי החל על ההכנסה, כאשר החיוב במס במדינה הזרה נבע מכך שההכנסה הופקה באותה מדינה. לעניין מקום הפקת ההכנסה נקבעו בחוק כללים (ראה בסעיף מיסוי תושבי חוץ להלן).

כאשר ההכנסה מופקת במדינה עמה יש לישראל אמנה למניעת כפל מס, שנקבע באמנה כי על ישראל לתת זיכוי ממס, יש לפנות להוראות פקודת מס הכנסה לצורך בחינת הזכאות לזיכוי ודרך חישובו, שכן ככלל, טיפול האמנות במניעת כפל מס בדרך של מתן זיכוי הוא בכך שהאמנה מכירה בדינה הפנימית של כל מדינה באשר לזיכוי וקובעת שכל מדינה תקבע את סכום הזיכוי, היקפו וכן את

התנאים למתן הזיכוי בהתאם לדיניה הפנימיים. עם זאת, ייתכנו הוראות ספציפיות באמנה המסדירות את נושא הזיכויים.

עקרונות מתן זיכוי בשל מס זר בפקודת מס הכנסה:

- זיכוי בשל מס זר יינתן רק לתושב ישראל.
- המס הזר עליו יינתן זיכוי הוא המס המשולם לרשויות המס של מדינה זרה, לרבות מסים המשולמים למדינות שהן חלק ממדינה (כדוגמת המדינות בארה"ב), או לרשויות אזוריות שהן חלק מאותה מדינה. תנאי נוסף הוא שהמס כאמור מחושב כאחוז מההכנסה. מסים עירוניים לא יותרו בזיכוי.
- לחישוב גובה הזיכוי המותר אין הפרדה בין המדינות הזרות – כל המדינות מחוץ לישראל ייחשבו כמדינה אחת.
- חישוב גובה הזיכוי המותר ייעשה תוך שימוש ב"שיטת הסלים", לפיה מסווגות הכנסותיו השונות בחו"ל של הנישום למקורות הכנסה ("סלים"), וניתן לקזז מסי חוץ ששולמו על הכנסות בסל מסוים כנגד המסים ששולמו בישראל על הכנסות מאותו סל בלבד. דוגמא לסלים: הכנסות מעסק, הכנסות מעבודה, הכנסות מדיבידנד, הכנסות מריבית, הכנסות מקצבה, הכנסות מדמי שכירות, הכנסות מרווח הון.
- לא יינתן בקיזוז זיכוי מעבר לסכום המס החל בישראל על ההכנסות באותו "סל". במידה ונשאר עודף זיכוי ב"סל", ניתן להעבירו עד חמש שנים קדימה, שנה אחר שנה, כשהוא מתואם למדד, ולקזזו כנגד מס שיחול על הנישום בשל הכנסות מחוץ לישראל מאותו ה"סל".
- לא יינתן זיכוי ממס זר בשל הכנסות הפטורות ממס בישראל.
- זיכוי עקיף – זיכוי עקיף הינו זיכוי שיינתן לחברה תושבת ישראל בעת קבלת דיבידנד מחברה בחו"ל, בה היא מחזיקה ב-25% מאמצעי השליטה או יותר, בשל המס ששולם בחו"ל על ההכנסה שממנה חולק הדיבידנד. הזיכוי יינתן אם החברה הזכאית לזיכוי כאמור ביקשה כך והיא תשלם על הדיבידנד מס בשיעור מס החברות. ישנן אמנות מס בהן קיימת הוראה שלפיה הנישום זכאי לבחור בקבלת זיכוי עקיף. כאשר מחושב זיכוי עקיף, יש לחייב במס בשיעור מס חברות את סכום הדיבידנד המגולם שהינו הדיבידנד שנתקבל בתוספת המס שנוכה במקור מאותו דיבידנד ומס החברות ששולם בחו"ל על ההכנסה ממנה חולק הדיבידנד.

הרחבה של מיסוי הפרסונאלי

עם המעבר לשיטת המיסוי הפרסונאלי תושב ישראל חייב במס בישראל על הכנסותיו מחוץ לישראל. התארגנות מבנית פשוטה יחסית בחו"ל (הקמת חברה, נאמנות) יכולה הייתה לגרום ליציאה מתחולת המס. לטיפול במקרים כאמור נעשתה הרחבה של המיסוי הפרסונאלי עם הוראות לגבי חברת משלח יד זרה, חברה נשלטת זרה ונאמנויות.

חברת משלח יד זרה (חמי"ז)

לפי שיטת המיסוי הפרסונאלי, תושב ישראל העוסק במשלח יד בחו"ל חייב במס בישראל על הכנסותיו אלו. על ידי הקמת חברה בחו"ל ומתן השירותים דרכה ניתן היה לעקוף את חיוב המס בישראל, שכן חברה זרה שהכנסותיה נובעות בחו"ל אינה חייבת עליהן במס בישראל. בכדי למנוע מצב כאמור של עקיפת חיוב המס בישראל ללא כל סיבה כלכלית, הוספו לפקודה הוראות חברת משלח יד זרה.

חברת משלח יד זרה היא חברה זרה, אשר עובדיה עוסקים ב"משלח יד מיוחד" (רשימת רחבה של מקצועות חופשיים שנקבעה בחקיקת משנה), רוב הכנסתה נובעת מעיסוק זה, ולפחות 75% מבעלי השליטה בה הם ישראלים, במישרין או בעקיפין. כאשר חברה עונה לכללים של חברת משלח יד זרה, נקבע שהשליטה על עסקיה וניהולם הם בישראל.

חברה כאמור חייבת במס חברות על הכנסתה ממשלח היד המיוחד, בסכום המיוחס לשיעור ההחזקה של בעלי המניות תושבי ישראל. לחברה יינתן זיכוי בשל מס ששולם בחו"ל בהתאם לכללי הזיכוי ממסי חוץ.

בהתאם לתיקון חקיקה, החל בשנת 2014, לא יהיו הכנסותיה של חברת משלח יד זרה ממשלח היד המיוחד חייבות במס בישראל. תחת זאת, יראו בעל מניות תושב ישראל שהוא בעל שליטה בחברת משלח יד זרה כאילו קיבל כדיבידנד את חלקו היחסי ברווחיה, בהתאם לשיעור חלקו בזכויות הרווחי החברה ביום האחרון של שנת המס. על הכנסה כאמור יחול שיעור מס חברות.

חברה נשלטת זרה (חנ"ז – CFC)

תושב ישראל חייב במס בישראל על הכנסות פסיביות (כגון רווח הון, ריבית, דיבידנד) שהפיק מחוץ לישראל. בפעולה פשוטה של הקמת חברה בחו"ל והעברת כל השקעותיו דרך החברה ניתן היה לעקוף את חיוב המס, שכן ההכנסה הפסיבית בחו"ל הייתה שייכת לחברה הזרה. בכדי למנוע מצב כאמור נקבעו כללים מיוחדים באשר לחברה זרה שהכנסותיה פסיביות, הנשלטת על ידי תושבי ישראל – חברה נשלטת זרה.

חברה תיחשב חברה נשלטת זרה אם היא עונה על כל התנאים הבאים:

- א. מניותיה או הזכויות בה אינם רשומות למסחר בבורסה, ואם נרשמו, הרי שפחות מ-30% מהם נרשמו.
- ב. רוב הכנסת החברה או רווחיה בשנת המס נבעו מהכנסה פסיבית. הכנסה פסיבית הוגדרה כהכנסה מריבית, הפרשי הצמדה, דיבידנד, תמלוגים, דמי שכירות ותמורה ממכירת נכסים. לעניין חישוב רוב ההכנסה או הרווחים יילקח בחשבון גם חלק יחסי מרווחי חברות בנות.
- ג. המס האפקטיבי החל על ההכנסה הפסיבית במדינות החוץ אינו עולה על 20% עד שנת 2013, או 15% החל משנת 2014.

ד. למעלה מ-50% מאמצעי השליטה בה מוחזקים, במישרין או בעקיפין, בידי תושבי ישראל, או שלמעלה מ-40% מאמצעי השליטה בה מוחזקים בידי תושבי ישראל וביחד עם קרוביהם (תושבי החוץ) הם מחזיקים ב-50% או יותר מאמצעי השליטה.

נקבעו מועדים לבחינת שיעור ההחזקה כאמור – בתום שנת המס, או ביום כלשהו בשנת המס וביום כלשהו בשנת המס שלאחריה.

רווחים שלא חולקו בחברה נשלטת זרה, יראו כאילו חולקו כדיבידנד לבעלי השליטה בחברה שהינם תושבי ישראל (הכוונה לבעלי הזכויות בחברה בשיעור 10% ומעלה), בהתאם לזכותם ברווחי החברה, והם יחויבו במס בשלהם. עד תום שנת 2013 ניתן לבעלי השליטה בחברת נשלטת זרה זיכוי ממסי כפל בשל מס שהיה משולם בחו"ל בשל הדיבידנד אילו חולק. החל משנת 2014 נקבע מנגנון אחר לזיכוי בגין מס ששולם בחו"ל, על מנת שבעל השליטה בחברה נשלטת זרה לא ישלם כפל מס.

נאמנויות

בתיקון 147 לפקודת מס הכנסה, המיישם את תכנית המסים הרב שנתית, נקבע לראשונה הסדר כולל למיסוי נאמנויות שיחול בשנת המס 2006 ואילך (להלן – החקיקה).

עד למועד האמור הייתה אי בהירות בנוגע לשאלה האם תמוסה הכנסה מנאמנות שהקים תושב ישראל או שנוצרה לטובתו, וכיצד תמוסה, דבר שהקשה על מימוש המיסוי על בסיס השיטה הפרסונאלית.

החקיקה קובעת כי נאמן שהועברו אליו נכסים מיוצר הנאמנות, לצורך החזקתם, ניהולם וחלוקתם לטובת נהנה, יהיה חייב לדווח על הכנסות הנאמנות בישראל ולשלם את המס בשלהן.

החקיקה קובעת סוגים שונים של נאמנויות, כאשר המדד העיקרי לסיווג הנאמנויות הוא תושבות יוצר הנאמנות ותושבות הנהנים. תושבותו של הנאמן, או הדינים הכלליים לפיהם פועלת הנאמנות אינם רלבנטיים לקביעת הסדר המס שיחול לגביה.

המצב העיקרי אותו מסדירה החקיקה מתייחס לנאמנות שהוקמה על-ידי יוצר תושב ישראל ושיש בה נהנה שהוא תושב ישראל, וזאת כל עוד היוצר ו/או הנהנה הם תושבי ישראל (להלן – נאמנות תושבי ישראל).

הכנסת נאמנות תושבי ישראל תחשב כהכנסתו של יחיד תושב ישראל, ולכן ההכנסות יחויבו במס, באופן שוטף ללא קשר למקום הפקתן. הכנסות אלו יחויבו במס בשיעור המס השולי המרבי, או בשיעור מס מופחת שחל על הכנסה מסוימת (כגון הכנסה מריבית, מדיבידנד או מרווח הון). כן נקבע כי בנאמנות תושבי ישראל ניתן יהיה לגבות חוב מס סופי גם מיוצר הנאמנות או מחלוקות מנכסי הנאמנות או מהכנסותיה שקיבל הנהנה לאחר היווצרות חוב המס.

סוגים נוספים של נאמנויות אשר נקבעו בחקיקה הם "נאמנות יוצר תושב חוץ", "נאמנות נהנה תושב חוץ" ו"נאמנות על פי צוואה". בנאמנות יוצר תושב חוץ ובנאמנות נהנה תושב חוץ מיוחסות ההכנסות ליוצר או לנהנה בהתאמה, ומכיוון שמדובר בתושב חוץ, ההכנסות המופקות מחוץ

לישראל לא תחויבנה במס. נאמנות שלא סווגה כנאמנות יוצר תושב חוץ ולא כנאמנות נהנה תושב חוץ תחשב לנאמנות תושבי ישראל.

באוגוסט 2013 במסגרת חוק ההסדרים לשנים 2013 ו-2014 בוטלה "נאמנות יוצר תושב חוץ" אשר הכנסותיה נחשבו להכנסותיו של תושב חוץ. המבחן הקובע לעניין חבות המס של נאמנות שכל יוצריה הם תושבי חוץ יהיה מבחן תושבות הנהנים ולכן נקבעו שני סוגים חדשים של נאמנויות "נאמנות תושבי חוץ" שכל יוצריה וכל הנהנים בה הם תושבי חוץ ולכן תהיה פטורה ממס בגין הכנסותיה שהופקו או נצמחו מחוץ לישראל, ו"נאמנות נהנה תושב ישראל" שכל יוצריה הם תושבי חוץ ויש בה נהנה אחד לפחות שהוא תושב ישראל, ואשר תמוסה כמו "נאמנות תושבי ישראל". בנאמנות תושבי ישראל שהיא "נאמנות קרובים" נקבעו שני שיעורי מס 30% בעת החלוקה או 25% בשנת המס שבה הופקה או נצמחה ההכנסה לפי החלטת הנאמן.

נאמנות לפי צוואה מוקמת עקב פטירתו של יוצר שהוא תושב ישראל, ואם בין הנהנים בה יש תושב ישראל הכנסת הנאמנות תמוסה על בסיס כלל עולמי כהכנסות של יחיד תושב ישראל.

החוק מסדיר את השלכות המס הנובעות מהאירועים השונים בחיי כל סוג של נאמנות, החל משלב הקמתה והקניית הנכסים לנאמן, מיסוי ההכנסות בשנות קיומה, חלוקות לנהנים, ועד לסיום חיי הנאמנות.

כן נקבעו המקרים שבהם נאמנות תחשב לנאמנות הדירה – וזאת כאשר קיימים מאפיינים המעידים שיוצר הנאמנות או בן זוגו הוא גם נהנה בה, שיש להם יכולת שליטה על נכסיה של הנאמנות, על ניהולם או על חלוקתם, או שהנאמנות נוצרה לטובת ילדו של היוצר שטרם מלאו לו 18 שנים. בכל מקרה שבו נאמנות היא הדירה ויוצרה הוא תושב ישראל תחשב הנאמנות לנאמנות תושבי ישראל.

ההסדר כולל ההתייחסות למצבים מיוחדים כגון שינוי בסיווג הנאמנות, מעורבות של חבר בני אדם בנאמנות, הטבות מס הניתנות עקב עלייה לארץ או חזרה לארץ של יוצר הנאמנות או הנהנה ועוד.

ביום 11 בנובמבר 2008 פורסם תיקון 165 לפקודת מס הכנסה, המסדיר, בין היתר, את חובות הדיווח, ההודעות, ההצהרות והבקשות הקשורות למיסוי נאמנויות. תיקון זה הוא תיקון משלים לתיקון מס' 147 לפקודה שבמסגרתו הוסף לפקודה פרק מיסוי נאמנויות.

במסגרת תיקון זה הומרו חלק מחובות הגשת דוחות בחובות הגשת הודעות בלבד, בעיקר לגבי יוצר ונהנה תושבי ישראל.

נאמנות תושבי ישראל כפופה למיסוי בישראל על כלל הכנסותיה בעת הפקתן, ובכלל זה גם ההכנסות המיוחסות לנהנה תושב חוץ אשר יתכן והיו פטורות בידיו, אילו הפיקן במישרין. על מנת להקל על נהנים תושבי חוץ, הותקנו תקנות מס הכנסה (ייעוד לנהנה יחיד תושב חוץ וקביעת רווח הון בנאמנות מיועדת), התשס"ח-2008. בתקנות נקבעו ההוראות שיחולו במקרה שבו שיעור קבוע מהכנסת הנאמן ומנכסיו מיועד מראש לנהנה הזר – נאמנות מיועדת.

"נאמנות מיועדת" היא נאמנות מוטבת כהגדרתה בתקנות מס הכנסה (הוראות לעניין תיקון שומת הכנסת הנאמן וקביעת רווח הון בידיו בעקבות חלוקה לנהנה תושב חוץ), התשס"ח-2008⁸ שעל פי כתב הנאמנות שבה מיועד חלק מסוים מנכסי הנאמן ומהכנסתו לנהנה מסוים, הוא הנהנה המיועד, או שהנאמן החליט ליעד לו חלק מסוים. הנאמן אינו רשאי לחלק חלק זה אלא לנהנה המיועד. במקרה שבו אין התייחסות בכתב הנאמנות לחלק המיועד, לא יוכל הנאמן ליעד לנהנה מיועד חלק העולה על חלקו היחסי בכלל נכסי הנאמנות והכנסתה, על פי יחסו למספר הכולל של הנהנים.

כיון שהנאמנות היא הסדר לפיו הנאמן מחזיק בנכסים עבור הנהנה, ניתן לתקן את שומת הנאמן לגבי הכנסתו שחולקה לנהנה תושב חוץ, כך שיראו חלק זה מהכנסת הנאמן כהכנסת תושב חוץ.

נקבע כי התקנות יחולו על הכנסת הנאמן שהופקה ב-1 בינואר 2006 ואילך (היום שבו נכנסו לתוקף הוראות הפקודה לענין מיסוי נאמנות), ואולם הודעה על יעוד הכנסה שהיה צריך להגישה לפי הוראות תקנות אלה לפני פרסומן, תוגש בתוך 30 ימים מיום פרסומן.

מיסוי תושבי חוץ

תושבי חוץ חייבים במס בישראל על הכנסה שהופקה או שנצמחה בישראל. שיעורי המס החלים על הכנסות תושבי ישראל חלים גם על הכנסות תושבי חוץ בישראל, אם כי ישנן מספר הוראות מיוחדות הנוגעות לתושבי חוץ, בהן גם פטורים והקלות הייחודיים להכנסות של תושבי חוץ.

מכיוון שחייב תושבי חוץ במס בישראל תלוי במקום הפקת הכנסה, נקבעו בפקודת מס הכנסה הוראות לעניין מקום הפקת/צמיחת הכנסה. כמו כן, יש לזכור שחייב תושבי חוץ במס בישראל כפוף להוראות האמנות למניעת כפל מס.

קביעת מקום הפקת / צמיחת הכנסה

המקום שבו הופקה או נצמחה הכנסה יקבע את אופן חיוב הכנסה – האם היא הכנסה שהופקה או נצמחה בישראל, או מחוץ לישראל. להלן הכללים:

- הכנסה מעסק – המקום בו מתקיימת הפעילות העסקית המניבה את הכנסה.
- הכנסה מעסקה או מעסק אקראי בעלי אופי מסחרי – המקום בו הם התבצעו.
- הכנסה ממשלח יד – מקום ביצוע השירות.
- הכנסת עבודה – מקום ביצוע העבודה (אלא אם המעביד הוא מדינת ישראל או אחד המוסדות הממשלתיים המנויים בפקודה, שאז מקום הפקת הכנסה יהיה בישראל).
- דמי שכירות או דמי שימוש בנכס – מקום השימוש בנכס.

⁸ נאמנות מוטבת היא נאמנות בלתי הדירה, או נאמנות הדירה בין בני משפחה ובתנאים מסוימים.

- ריבית, דמי ניכיון, הפרשי הצמדה, הכנסות מנכס לא מוחשי (לרבות תמלוגים) – מקום מושבו של המשלם (אלא אם התשלום מהווה הוצאה של מפעל קבע, שאז מקום צמיחת ההכנסה יהיה במדינה בה נמצא מפעל הקבע).
- קצבאות שונות – מקום מושבו של המשלם.
- דיבידנד – מקום מושבה של החברה המשלמת את הדיבידנד.
- הכנסות מהימורים, הגרלות ופרסים – מקום מושבו של המשלם.

פטורים עיקריים לתושבי חוץ

פטור ממס בשל ריבית על פיקדון תושב חוץ

הכנסת ריבית בגין פיקדון במטבע חוץ תהיה פטורה במס בידי תושב חוץ בתנאים הבאים:

- הפיקדון אינו של מפעל הקבע של תושב החוץ בישראל.
- הכנסה מריבית אינה הכנסה מעסק או ממסלח יד בידיו.
- לתושב החוץ אין שותפים בפיקדון שאינם תושבי חוץ.
- תושב החוץ צריך להצהיר על היותו תושב חוץ עד תחילת שנת המס או עד 14 יום ממועד פתיחת הפיקדון.
- הפיקדון לא שימש למתן הלוואה על ידי הבנק לקרוב תושב ישראל של תושב החוץ, או לחברה תושבת ישראל שתושב החוץ בעל שליטה בה.

פטור ממס בשל תשלומים לתושב חוץ בשל איגרת חוב

הכנסת ריבית, דמי ניכיון או הפרשי הצמדה המשולמים לתושב חוץ על איגרת חוב הנסחרת בבורסה בישראל תהיה פטורה במס בידי תנאים הבאים:

- הפיקדון אינו של מפעל הקבע של תושב החוץ בישראל.
- איגרת החוב הונפקה על-ידי חבר בני אדם תושב ישראל.
- תושב החוץ אינו בעל מניות מהותי (החזקה של 10% או יותר) בחבר בני אדם המנפיק.
- חבר בני האדם המנפיק אינו מוחזק (25% או יותר) על-ידי קרובו (הגדרה רחבה) של תושב החוץ.
- תושב החוץ אינו עובד בחבר בני האדם המנפיק, נותן לו שירותים, מוכר לו מוצרים, או שיש לו יחסים מיוחדים עמו (אלא אם הוכח להנחת דעתו של פקיד השומה כי הריבית, דמי הניכיון או הפרשי ההצמדה נקבעו בתום לב וללא השפעת היחסים המיוחדים).

פטור ממס במכירת ניירות ערך נסחרים

תושב חוץ פטור ממס רווח הון במכירת נייר ערך הנסחר בבורסה בישראל. הפטור מותנה בכך שנייר הערך אינו מוחזק על ידי מפעל הקבע של תושב החוץ בישראל.

נייר ערך שנרכש על ידי תושב החוץ טרם רישומו בבורסה, ימוסה בישראל בגין עליית הערך מיום רכישתו עד רישומו בבורסה.

רווח הון במכירת מניה ב"קרן להשקעות במקרקעין" אינו פטור ממס. מיסוי תושב חוץ במכירת מניה ב"קרן להשקעות במקרקעין" תואמת את המדיניות לפיה מכירת מקרקעין ממוסה במדינה בה נמצאים המקרקעין.

הפטור לא חל על:

1. רווח הון ממכירת איגרת חוב או מלווה של מדינת ישראל או בערבותה הרשומים בבורסה בישראל, ושהמועד לפדיונם אינו עולה על 13 חודשים מיום הנפקתם.
2. רווח הון מעסקה עתידית שנכס הבסיס שלה הוא מלווה קצר מועד.

פטור ממס רווח הון למשקיעי חוץ

כדי לעודד תושבי חוץ להשקיע בישראל, נקבע כי תושב חוץ שישקיע בניירות ערך של חברה ישראלית, או שישקיע בחברה זרה שעיקר נכסיה הם זכויות בנכסים הנמצאים בישראל, יהיה פטור ממס רווח הון במכירת ניירות הערך.

הפטור לא יחול לגבי ניירות ערך של תאגידים שעיקר נכסיהם במקרקעין בישראל, לגבי ניירות ערך הנמכרים באמצעות מוסד קבע בישראל של תושב החוץ ולגבי ניירות ערך הנסחרות בבורסה בישראל במועד המכירה. החל ב-1 באוגוסט 2013 מועטו גם ניירות ערך שעיקר שווים הוא זכות לשימוש במקרקעין בישראל או בכל נכס המחובר למקרקעין, זכות לפירות ממקרקעין בישראל או זכות לשימוש משאבי טבע בישראל.

מיסוי מקרקעין

במסגרת חוק ההסדרים 2013 ו-2014 נקבע כי:

- תושב חוץ לא יהיה זכאי לשיעורי מס הרכישה המופחתים לדירה יחידה החל ביום 1.8.2013.
- התווסף תנאי לזכאותו של תושב חוץ לפטור ממס שבח במכירת דירת מגורים – לתושב החוץ אין דירת מגורים במדינה בה הוא תושב. תחולת הוראה זו במכירה מיום 1.1.2014.

מס מעסיקים

עד ליום 31 בדצמבר 2007 היה מוטל על מלכ"ר מס מעסיקים בשיעור של 4% מהשכר. חוק מס מעסיקים בוטל החל מ-1 בינואר 2008, במסגרת חוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנת הכספים 2008), התשס"ח-2007.

היטל על עובדים זרים

כל מי שמשלם הכנסה לעובד זר, או אחראי לתשלומה, חייב בהיטל בשיעור של 20% מסך כל ההכנסה ששולמה לעובד הזר. לעובד זר המועסק בענף החקלאות גובה ההיטל עומד על 10%. בענף הבניין ובענף המסעדות האתניות גובה ההיטל עומד על 15%. ההיטל ישולם לפקיד השומה באותם מועדים בהם על המעסיק לשלם את המס שנוכה במקור מהכנסת העובד הזר. ההיטל לא ינוכה, במישרין או בעקיפין, מהכנסתו של העובד הזר.

מסים עקיפים

מסים עקיפים חלים הן על סחורות ושירותים מייצור מקומי והן על יבוא. ברוב המקרים מדובר במסים על הצריכה של הצרכנים הסופיים.

המאפיינים העיקריים של המס העקיף, המבדילים אותו ממס ישיר, הינם השלב בו מוטל המס, אופן גביית המס והדיווח. בעוד שמס עקיף מוטל בשלב הפעילות העסקית, גבייתו גלומה במחיר הרכישה של הטובין או השירותים והדיווח הוא חודשי/אחת לחודשיים, מוטל מס ישיר על תוצאות הפעילות העסקית, לאחר סיכום אותה פעילות במשך שנת מס.

מסים על סחורות ושירותים מייצור מקומי

קיימים שלושה סוגי מסים על סחורות ושירותים מייצור מקומי:

(1) מס ערך מוסף (מע"מ)

(2) מס קניה

(3) בלו על הדלק

מס ערך מוסף (מע"מ)

מע"מ על צריכה פרטית וציבורית

בסיס המס

מע"מ הוא מס המוטל על צריכה בישראל החל מיולי 1976. המס מוטל על ההפרש שבין סך כל הפדיון ממכירות (כולל עסקאות אקראי) לבין קניית תשומות ונכסי השקעה בידי עוסקים. בפועל, המס חל על רוב הצריכה הפרטית ורכיב הקניות של הצריכה הציבורית. בסיס המס אינו כולל את ההשקעות ואת הייצוא, אך הוא כולל את הייבוא המיועד לצריכה. למרות זאת, ההשקעות במגזר הציבורי חייבות במע"מ, וכן מכירת דירות מגורים חדשות.

המס נגבה, בכל אחד מהשלבים בשרשרת הערך, ממחירו המלא של המוצר או השירות. הסכום המועבר לאוצר המדינה על ידי העוסקים מבטא רק את המס החל על "הערך המוסף" שלהם ואולם בסך הכל נגבה המס מהמחיר הסופי לצרכן, שכן היצרן, המוכר או נותן השירות רשאים לנכות

מהמס שהם חייבים את סכומי המס ששילמו בתקופה המדווחת בגין רכישותיהם מעוסקים אחרים (מס תשומות).

חוקי המע"מ בישראל ובעולם הם טריטוריאליים - הם מחייבים במס את הצריכה המקומית והיבוא ומעודדים יצוא.

שיעור המס

החל מיום 1.10.2015 ירד שיעור המע"מ ל-17%.

שיעור המע"מ הועלה מ-17% ל-18% לתקופה מיום 15.6.2002 ועד ליום 28.2.2004. ביום 1.3.2004 הופחת המע"מ חזרה לשיעור של 17%. ביום 1.9.2005 הופחת המע"מ לשיעור של 16.5%, עד ליום 30.6.2006. ביום 1 ביולי 2006 הופחת שיעור המע"מ לשיעור של 15.5%. ביום 1 ביולי 2009 הועלה שיעור המע"מ לשיעור של 16.5% עד ליום 31.12.2009. ביום 1.1.2010 הופחת שיעור המע"מ ל-16%. ביום 1.9.2012 עלה שיעור המע"מ ל-17%. החל מיום 2.6.2013 עלה שיעור המע"מ ל-18%. כאמור, החל מיום 1.10.2015 ירד שיעור המע"מ ל-17%.

פטורים והנחות עיקריים

- שיעור מע"מ אפס משמעו, שהעוסק לא משלם מע"מ, אך הוא זכאי להחזר מס על תשומות שהיו לו בגינן. שיעור מע"מ אפס חל בעיקר על: ייצוא, שירותי תיירות נכנסת (לינות תיירים בעיקר), מכירת פירות וירקות טריים, הובלה בינלאומית של מטענים ומכירת כלי טיס ושיט לעוסקים שעיסוקם בהולכת נוסעים ומטענים דרך הים או דרך האוויר.
- פטור מתשלום מע"מ (בלי זכאות להחזר תשומות) על השכרת דירות ומסירת מקרקעין בדמי מפתח, לתקופה שאינה עולה על 25 שנים.
- חוק סחר חופשי אילת: מרבית המכירות של סחורות ושירותים באילת פטורות ממע"מ, למעט כמה מוצרים בני-קיימא כמו: כלי רכב, טלוויזיות, מדיחי כלים ביתיים, מייבשי כביסה ביתיים, מערכות וידאו-טייפ, מערכות סטריאופוניות, מקפאי עמוק, סיגריות וטבק, מצלמות וידאו ותכשיטים (כולל שעונים) שערכם מעל 200 דולר של ארה"ב. גם מכירות של עוסקים הפועלים מחוץ לעיר לעוסקים הפועלים בה פטורים ממע"מ. בחלק מחבל איילות ניתן פטור ממע"מ על שירותי תיירות.
- פטור ממע"מ לעולים חדשים ותושבים חוזרים, ראה על כך להלן בסעיף הדן במיסי ייבוא.
- פטור על יבוא אישי למשלוח בשווי של עד \$ 75.

מס שכר על מוסדות ללא כוונת רווח (מלכ"רים)

בסיס המס

על פעילות בישראל של מוסד ללא כוונת רווח מוטל מס שכר באחוזים מהשכר ששילם (כולל הממשלה).

שיעור המס

שיעור מס שכר הוא 7.5%. שיעור מס שכר על מלכ"רים הועלה מ-8.5% ל-9% לתקופה מיום 1.6.2002 עד ליום 28.2.2004. שיעור מס שכר הופחת חזרה לשיעור של 8.5% לתקופה מיום 1.3.2004 עד ליום 30.6.2006. ביום 1 ביולי 2006 הופחת שיעור ל-7.5%, ומאז ועד היום הוא לא שונה.

קיים פטור ממס שכר למלכ"רים, וזאת לגבי תקרת שכר לכלל העובדים של עד 178,327 ₪ בשנת 2016 (179,941 ש"ח בשנת 2015).

מס שכר על מוסדות פיננסיים

בסיס המס

על פעילות בישראל של מוסד פיננסי (בנקים, חברות ביטוח ועוד), יוטל מס שכר וריווח באחוזים מהשכר ששילם והריווח שהפיק.

שיעור המס

החל מיום 1.10.2015 שיעור המס הוא 17%. שיעור המס על מוסדות פיננסיים הועלה מ-17% ל-18% לתקופה מיום 15.6.2002 ועד 28.2.2004. והופחת שוב לשיעור של 17% לתקופה מיום 1.3.2004 עד ליום 30.6.2006. ביום 1 ביולי 2006 הופחת שיעור המס ל-15.5%. ביום 1 ביולי 2009 הועלה שיעור המע"מ לשיעור של 16.5% עד ליום 31.12.2009. ביום 1.1.2010 הופחת שיעור המס ל-16%. ביום 1.9.2012 עלה שיעור המס ל-17%. החל מיום 2.6.2013 עלה שיעור המס ל-18%. כאמור, ביום 1.10.15 הורד שיעור המס על מוסדות פיננסיים ל-17%.

מס קניה

בסיס המס

מס עקיף המוטל על המחיר הסיטונאי של מוצרי צריכה סופיים ומספר מצומצם של חומרי-גלם ומוצרי-ביניים כגון אלכוהול וטבק. מס הקניה מוטל על טובין הן מייצור מקומי והן מייבוא.

שיעור המס

מוטלים שיעורי מס קניה שונים.

פטורים עיקריים

פטור ממס קניה על טובין שיוצרו בישראל ניתן לעולים חדשים ולתושבים חוזרים.

בלו על הדלק

בסיס המס

בלו מוטל על מגוון מוצרי דלק וזיקוק מקומי. כאשר הרוב המוחלט של ההכנסות מתקבל ממיסוי בנזין וסולר.

שיעור המס

מוטלים שיעורי מס שונים וקצובים (בש"ח ליחידת מידה). משקל הבלו מהמחיר לצרכן של סולר או בנזין הוא כ-50%-51% בשנים 2015 ו-2016.

מסים על הייבוא

שלושה סוגי מסים מוטלים על הייבוא:

(1) מכס

(2) מס קניה

(3) מע"מ

מכס

מכס הוא המס היחיד המוטל על הייבוא בלבד. מס קניה ומע"מ מוטלים הן על הייצור המקומי והן על הייבוא, באותם שיעורים.

בסיס המס

מכס חל על ערך הייבוא סיי"פ (ערך הייבוא כולל עלויות הובלה וביטוח) של קבוצות מוצרים שיובאו מארצות שאין לישראל הסכמי סחר חופשי עימן ("ארצות שלישיות"). ישראל חתומה על הסכמי סחר חופשי עם ארצות האיחוד האירופי, אפ"א (איסלנד, ליכטנשטיין, נורווגיה ושווייץ), טורקיה, ארה"ב, קנדה, מקסיקו, מרקוסור (ארגנטינה, ברזיל, פרגוואי ואורוגוואי), קולומביה ומצרים. בנוסף לכך קיים הסכם סחר מיוחד בין ישראל וירדן.

שיעור המס

המכס מוטל על ערך הייבוא סיי"פ, בשיעורים שונים בהתאם להסכמי גאט"ט ולהסכמי סחר בילטרליים. במסגרת תוכנית החשיפה לייבוא הופחתו בהדרגה שיעורי המכס על קבוצות מוצרים שונות.

פטורים והנחות

- ייבוא ממדינות של ישראל יש הסכמי סחר חופשי עימן.
- פטור ממכס ניתן על ייבוא אוניות, מטוסים ויהלומים ושורה ארוכה נוספת של מוצרים, בעיקר תשומות ומוצרי-ביניים.
- פטור ממכס (וכן ממס קנייה וממע"מ) לעולים חדשים ולתושבים חוזרים על מוצרים מסוימים על-פי רשימה הנקבעת ומפורטת בצו מס קניה (פטור), התשל"ו-1975. לעולים חדשים הרשימה מקיפה, ולתושבים חוזרים הרשימה מצומצמת יותר. הרשימה מתעדכנת מעת לעת.
- פטור מותנה (בשימוש) ממכס ניתן על מוצרים שונים המיועדים למגזרי החינוך, הבריאות התעשייה והחקלאות.

מס קניה על ייבוא

בסיס המס

ערך הייבוא ס"פ + מכס + תמ"א (תוספת מכסת אחוזים)⁹ תחשיבית של מוצרים מסוימים.

החל מינואר 1991 ניתנת אופציה ל"ייבואן בהסדר" (ייבואן העונה על קריטריונים מסוימים והמייבא כמות מסוימת הנקובה בחוק) לקבוע את בסיס המס על סמך מתח הרווחים שלו בפועל, ולא על-סמך תמ"א תחשיבית.

מס קניה על יבוא מוטל בעיקר על דלק, רכב, סיגריות ואלכוהול.

שיעור המס

מוטלים שיעורי מס קניה שונים. שיעור המס על כל טובין מסוים זהה בייצור מקומי וביבוא.

פטורים והנחות

ניתנים פטורים לעולים חדשים ולתושבים חוזרים על חפצים אישיים, חפצי בית, כלי עבודה ניידים, מכשירים ומכונות לעסק והקלות במס על כלי רכב.

מס ערך מוסף

בסיס המס

ערך ייבוא ס"פ + מכס + מס קנייה של סחורות ושירותים.

⁹ תמ"א אמורה לשקף את עלויות ההובלה, את רווחי היבואן ואת עלויות הסיטונאי.

שיעור המס

כאמור לעיל, ביום 1.1.2010 הופחת שיעור המע"מ ל-16%. ביום 1.9.2012 עלה שיעור המס ל-17%. החל מיום 2.6.13 עלה שיעור המע"מ ל-18%. החל מיום 1.10.2015 ירד שיעור המע"מ ל-17%.

פטורים והנחות עיקריים

אותם הפטורים וההנחות שפורטו לגבי מע"מ על הייצור המקומי. עולים חדשים ותושבים חוזרים פטורים ממע"מ כמפורט לעיל.

קיימים פטורים למוצרים המשמשים בתעשייה. כמו כן, קיים פטור מותנה למוצרים מסוימים בכפוף לכך שישמשו בתעשייה.

גבייה ודיווח

מע"מ משולם על בסיס חודשי (עוסקים גדולים) או דו-חודשי על-ידי חייב במס לפי חוק מס ערך מוסף. במהלך השנה ניתנים באופן שוטף החזרי מע"מ תשומות.

אגרות משרדי הממשלה

בסיס תשלום האגרה

משרדי ממשלה גובים אגרות שונות המשולמות בעד שירות המסופק על-ידם.

גובה האגרה

האגרה אינה מס אלא תשלום חובה שמשלם האגרה מקבל בגינו תמורה, אם כי לא בהכרח ביחס ישיר לגובה האגרה ששילם.

רוב האגרות מתעדכנות פעם בשנה, לפי שיעור השינוי במדד המחירים לצרכן.

פטורים והנחות עיקריות

במקרים מסוימים ניתנת הנחה מתשלום אגרה או פטור מתשלומה בשל היעדר יכולת תשלום, או זהות המשלם (למשל, אגרת רכב מופחתת לאמבולנסים) וכדומה.

גבייה ואכיפה

רוב ההכנסות מאגרות הנגבות על-ידי משרדי הממשלה מועברות לקופת המדינה. אגרות מיועדות הן אגרות שההכנסות מהן משמשות לתקצוב המשרדים הרלוונטיים, למימון הוצאות המותנות בהכנסות. חוק ההסדרים במשק המדינה לשנת 1992 אסר להטיל אגרות מיועדות חדשות.

ביטוח לאומי

הזכות לרוב גמלאות הביטוח הלאומי מוקנית מכוח תשלום דמי ביטוח לאומי. הביטוח הלאומי וביטוח הבריאות הם ביטוחי חובה החלים על כל תושב ישראל שמלאו לו 18 שנה.

דמי ביטוח לאומי

בסיס המס

בסיס המס הוא ההכנסה מיגיעה אישית ו"הכנסה אחרת"¹⁰ של שכירים, מעבידים ועצמאיים, עד תקרת הכנסה. בני-זוג מחויבים בתשלום לביטוח לאומי, כל אחד מהם בהתאם להכנסתו.

תקרת ההכנסה החייבת בדמי ביטוח לאומי של העובד ושל המעסיק הייתה 43,240 ש"ח לחודש בשנים 2015 ו-2016.

הכנסות מדיבידנד שנקבע לגביהם שיעור מס מוגבל לפי סעיף 125ב לפקודת מס הכנסה וכן הכנסות מריבית ומדמי ניכיון שנקבע לגביהן שיעור מס מוגבל בסעיפים 125ג (ב) ו-125ג (ג) לפקודת מס הכנסה יהיו פטורות מדמי ביטוח. הכנסות מדמי שכירות למגורים ולא למגורים שמקורן מחוץ לישראל יהיו פטורות מדמי ביטוח.

שיעור המס

דמי ביטוח לאומי המוטלים על שכירים משולמים הן על-ידי העובד והן על-ידי מעבידו.

דמי ביטוח לאומי מוטלים על העובד לפי שתי מדרגות:

(1) שיעור מופחת עד ל-60% מהשכר הממוצע במשק (5,556 ש"ח לחודש בשנת 2015 ו-5,678 ש"ח לחודש בשנת 2016).

(2) שיעור רגיל על יתרת ההכנסה עד תקרת ההכנסה החייבת בדמי ביטוח לאומי.

מבוטחים בוגרים שאין להם הכנסה מיגיעה אישית חייבים אף הם בתשלום מוקטן של דמי ביטוח לאומי.

¹⁰ "הכנסה אחרת" היא הכנסה הקבועה בסעיף 2 לפקודת מס הכנסה אשר אינה הכנסה ממשכורת ו/או הכנסה כעצמאי.

לוח ז-6: שיעורי דמי ביטוח לאומי ומס בריאות

(באחוזים מההכנסה, לשנים 2015 ו-2016)

על הכנסה מעל 60% מהשכר הממוצע ועד ההכנסה המרבית החייבת בביטוח לאומי		על הכנסה עד 60% מהשכר הממוצע		
2016	2015	2016	2015	
				דמי ביטוח לאומי:
				שכיר:
7	7	0.40	0.40	– עובד
7.5	7.25	3.45	3.45	– מעביד
11.23	11.23	6.72	6.72	עצמאי
7	7	4.61	4.61	לא שכיר ולא עצמאי
5	5	3.10	3.10	מס בריאות ¹¹

מקור: המוסד לביטוח לאומי.

פטורים והנחות עיקריים

תושב ישראל שמלאו לו 18 שנים חייב לשלם את דמי הביטוח הלאומי. פטורים מתשלום דמי הביטוח הלאומי היחידים הבאים:

(1) עקרת-בית הנשואה למבוטח, שאינה מועסקת מחוץ לביתה, פטורה מתשלום דמי הביטוח הלאומי.

(2) מבוטח שאינו עובד, שהכנסותיו אינן עולות על 5% מהשכר הממוצע במשק ומתקיים בו אחד מאלה:

- מלאו לו 18 שנים והוא עדיין לא התגייס לצבא – פטור מתשלום דמי ביטוח לאומי עד לגיוס, כל עוד הוא מתגייס לצבא עד גיל 21.

¹¹ לא שכיר ולא עצמאי ישלם דמי ביטוח בריאות בשיעור של 5% בכל מקרה (אין מס מופחת).

- עולה חדש פטור מדמי הביטוח הלאומי לתקופה של 12 חודשים מיום עלייתו לישראל.
- אסיר – לתקופה של 12 חודשים.

(3) אסיר השוהה בבית הסוהר למעלה מ-12 חודשים.

(4) חייל בשירות סדיר, שאינו עובד.

(5) מי שמקבל קצבת זקנה פטור מתשלום דמי ביטוח לאומי. מבוטחים בגיל הפרישה (67 לגברים ו-62 לנשים) זכאים לקבל קצבת זקנה בתנאי שהכנסתם אינה עולה על תקרה שנקבעה בהתאם לסוג ההכנסה. מבוטחים שלא היו זכאים לקבל קצבת זקנה בגיל הפרישה, מאחר שהיו להם הכנסות גבוהות מהתקרה, יהיו זכאים לקצבה בלי קשר להכנסותיהם בהגיעם לגיל הזכאות לקצבת זקנה (70 לגברים ו-65 לנשים).

ביטוח בריאות

בסיס המס

מס בריאות משולם על בסיס הכנסה זהה לדמי ביטוח לאומי.

שיעור המס

ראה לוח ו-6 לעיל.

גבייה ודיווח

שכירים – חובת הדיווח והעברת תשלומי הביטוח הלאומי ומס בריאות חלה על המעסיק. כאשר השכיר עובד ביותר ממקום עבודה אחד חלה חובת הדיווח גם על העובד.

עצמאיים – חייבים להירשם בביטוח הלאומי ולשלם בעצמם את דמי הביטוח.

עצמאים משלמים מקדמות לביטוח לאומי על פי ההכנסה האחרונה הידועה. התשלומים נעשים אחת לשלושה חודשים ומעודכנים על-פי השכר הממוצע במשק. לאחר שנעשית שומה סופית על-ידי שלטונות מס ההכנסה מתבצעת התחשבנות סופית.

דמי ביטוח בריאות

כל תושב ישראל חייב להיות רשום באחת מקופות החולים וזכאי לשירותי בריאות המוגדרים בחוק. המוסד לביטוח לאומי גובה את דמי ביטוח הבריאות ומעבירם לקופות החולים על פי כללים שהוגדרו בחוק.

רשויות מקומיות

בשנת 2016 היו בישראל 257 רשויות מקומיות מתוכן 77 עיריות, 124 מועצות מקומיות, 54 מועצות אזוריות ו-2 מועצות מקומיות תעשייתיות.

לרשויות המקומיות ההכנסות מארנונה, מאגרות ומהיטלים אחרים (למשל: היטל השבחה). הכנסות הרשויות המקומיות הסתכמו בשנת 2016 ב-25,921 מיליון ש"ח.

ארנונות

בסיס המס

ארנונה היא מס המוטל על ידי רשות מקומית על מחזיק בנכס שבשטח הרשות. מטרת הארנונה לממן את פעילויות הרשות.

ארנונה מוטלת על סוגי הנכסים: קרקעות, דירות, מבנים למסחר ולשירותים, מבני תעשייה וכדומה. קיימות שלוש שיטות עיקריות לפיהן נקבע שטח הנכס לשם חיוב בארנונה: השטח נטו (ללא קירות פנימיים), השטח ברוטו-נטו הכולל קירות פנימיים, והשטח ברוטו-ברוטו הכולל גם קירות חיצוניים ושטחים משותפים.

ועדה בין-משרדית מגבשת המלצות לקביעת שיטת מדידה וחיוב אחיד לכל הרשויות ולשימושים השונים.

שיעור הארנונה

שיעורי הארנונה שונים בין הרשויות השונות ובין סוגי הנכסים השונים, והם תלויים בין השאר במצב הסוציו-כלכלי הממוצע באזורים שונים ביישוב וביכולת התשלום של החייב. בכל מקרה, קיימים תעריפי מינימום ותעריפי מקסימום הנקבעים על-ידי משרד הפנים.

פטורים והנחות

החוק מאפשר לרשות מקומית להעניק פטור או הנחה לפי שיקול דעתה, בדרך כלל על רקע מצב סוציו-כלכלי. הרשויות חייבות להעניק פטור או הנחה במקרים מסוימים, למשל הנחה בשיעור של 30% על 100 מ"ר ראשונים משטח דירת מגוריהם של "אזרחים ותיקים".

היטל השבחה

החבות בהיטל חלה בעת "השבחה" במקרקעין מחמת הרחבתן של זכויות הניצול העומדות לרשות בעל הקרקע או החוכר לדורות.

"השבחה" היא לעליית שווים של מקרקעין בשל:

(א) אישור "תוכנית",

(ב) מתן הקלה,

(ג) התרת שימוש חורג.

נדרש קשר סיבתי בין עליית השווי לבין האירוע המשביח וכן נדרשת השבחה בפועל ולא פוטנציאל להשבחה.

שיעור עליית שווי המקרקעין נקבע בהתבסס על שווי השוק של הקרקע ובהתאם לחוות דעת שמאי.

היטל השבחה הוא בשיעור של 50% מסכום עליית שווי המקרקעין.

שולם היטל השבחה על ידי המוכר הוא יהא זכאי לנכות את הסכום ששולם כאמור, מהשבח שנוצר לו בעת מכירת המקרקעין על ידו, ובלבד שההיטל אינו מותר בניכוי לפי פקודת מס הכנסה.

המחוקק קבע בחקיקה פטורים והקלות מתשלום היטל השבחה, למשל לגבי מתחמי "פינוי ובינוי", בניה או הרחבה של דירת מגורים עד 140 מ"ר ומלכ"רים.

אגרות

רשויות מקומיות גובות אגרות בעד שירותים שונים שהן מספקות. האגרות העיקריות הן : אגרת בנייה, אגרת פיתוח, אגרת ביוב ואגרת רישוי עסק.